

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

Výslech dětí a dalších zranitelných osob

Bakalářská práce

Interrogation of Children and Other Vulnerable Persons

Bachelor Thesis

Vedoucí práce

plk. v. v. PhDr. Jan Čáp Ph.D.

Autor práce

Kateřina Procházková

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 5. března 2022

.....

Kateřina Procházková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce plk. v. v. PhDr. Janu Čápovi Ph.D. za cenné připomínky a celkovou pomoc při jejím zpracování.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje výslechu zranitelných osob. V práci je obecně vymezena problematika výslechu s náhledem do jeho historie až po současné kriminalistické pojetí. Následně jsou rozebrány zranitelné osoby z pohledu zákona a dále z pohledu odborné literatury. Jsou zde charakterizovány odlišnosti v přístupu a volbě taktiky pro výslech těchto osob v porovnání s „běžnými“ výslechy dospělých jedinců. Práce je zaměřena především na jednu skupinu zranitelných osob, a to skupinu dětí. Zvláštnosti výslechu dětí jsou podrobně rozebrány a zmíněna je i problematika výslechu dětí, které se staly oběťmi sexuálně motivovaných trestných činů. Komparace teoretických poznatků s policejní praxí je součástí praktické části bakalářské práce.

Klíčová slova

Výslech, výpověď, zranitelné osoby, děti, oběť, speciální výslechová místnost, demonstrační pomůcky „Jája a Pája“

Annotation

This bachelor thesis deals with the interrogation of vulnerable persons. It generally outlines the issue of interrogation and provides insights into its history to the current criminalistic concept. Subsequently, the notion of vulnerable persons is analysed from the perspective of law and specialised literature. Furthermore, this thesis describes the differences in approaches and choice of tactics for interrogating these persons compared to “normal” interrogations of adults. To be more specific, this work focuses mainly on the interrogation of children. The special characteristics of questions addressed to children are discussed in detail, and the issue of questioning children who have become victims of sexually motivated crimes is also mentioned. The practical part of this bachelor thesis compares theoretical knowledge with actual police practice.

Keywords:

Interrogation, statement, vulnerable persons, children, victim, special interrogation room, demonstration aids „Jája and Pája“

Obsah

Úvod	8
1. Výslech	10
1.1 Základní pojmy	10
1.2 Historie výslechu	11
1.3 Druhy výslechu.....	12
1.4 Aspekty a etapy vzniku formování výpovědi.....	13
1.5 Komunikační proces.....	15
1.6 Konstrukce výslechu	16
1.7 Příprava a taktika provádění výslechu	18
1.7.1 Příprava výslechu.....	18
1.7.2 Taktika a taktické postupy výslechu	19
1.8 Dokumentace výslechu	21
2. Děti a další zranitelné osoby.....	22
2.1 Zranitelná osoba	22
2.1.1 Zranitelná oběť dle zákona o obětech TČ	22
2.1.2 Zranitelné osoby dle fyzického a psychického stavu	24
2.2 Dítě.....	28
2.2.1 Vývoj dítěte.....	29
3. Zvláštnosti výslechu dětí.....	32
3.1 Právní úprava výslechu dětí	32
3.1.1 Výslech dětského svědka, jenž je proveden jako neopakovatelný či neodkladný úkon	33
3.2 Historie problematiky výslechu dětí	34
3.3 Zvláštnosti výslechu dětí	34
3.3.1 Příprava výslechu dítěte	35

3.3.2	Průběh výslechu	36
3.3.3	Taktické postupy výslechu dítěte	37
3.3.4	Sugesce a sugestibilita	40
3.3.5	Kladení otázek	40
3.4	Speciální výslechová místnost	41
3.5	Výslech dítěte s podezřením na sexuální zneužívání	42
3.5.1	Demonstrační pomůcky	43
3.6	Negativní faktory ovlivňující výslech	44
4.	Praktická část	46
4.1	Řízený rozhovor	46
4.2	Východiska rozhovoru	51
	Závěr	53
	Seznam zkratk	55
	Seznam použité literatury	56

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Výslech dětí a dalších zranitelných osob. Výslech, jakožto jedna z nejvyužívanějších a zároveň nejstarších metod kriminalistické praxe, je důležitou součástí vyšetřování, a tudíž klade zvýšené nároky na kvalitní a profesionální provedení. Výsledky zranitelných osob, kterými jsou dle odborné literatury děti, mladiství, osoby vysokého věku, osoby nemocné, umírající, psychicky defektní či těhotné ženy vyžadují odlišný, citlivější přístup, neboť zde hrozí vyšší riziko vzniku sekundární újmy. Práce se primárně zaměřuje na výsledky dětí, které jsou v praxi častější, než by se mohlo zdát.

Důvodem, proč jsem si toto téma zvolila, je skutečnost, že potřeba chránit zájmy a osobnost dětí a dalších zranitelných osob aktuálně roste, stejně tak jako snaha najít nové způsoby, jak předejít újmě, která během nesprávně provedeného výslechu může vzniknout.

Cílem této práce je shrnout rozsáhlou problematiku provádění výslechů tak, aby poskytla ucelenější náhled do výslechů zranitelných osob, převážně tedy dětí, se zdůrazněním zvláštností a rozdílů od výslechu obecného. Téma bude zpracováno podle příslušné odborné literatury (z oblasti kriminalistiky, psychologie a práva), právních předpisů a ověřených důvěryhodných internetových zdrojů.

K naplnění cíle bakalářské práce bude využita zejména metoda monografická, historická, popisná, dále metoda analýzy (analýzy dostupné odborné literatury, která byla v této oblasti napsána), syntézy, dedukce. V rámci praktické části poté bude využita metoda řízeného rozhovoru.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První tři jsou teoretické a poslední kapitola je praktická. V úvodu první kapitoly je uvedeno, že na výslech lze nahlížet ze tří různých pohledů, přičemž tato práce se primárně zaměřuje na výslech z pohledu kriminalistického. První kapitola je věnována obecnému rozboru výslechu, jakožto metodě kriminalistické taktiky, s nastíněním jeho historického vývoje. Rozebrány jsou základní pojmy, druhy výslechu, aspekty a etapy vzniku formování výpovědi. Dále je blíže vysvětlena problematika konstrukce výslechu, jeho příprava, taktika a dokumentace.

Druhá kapitola se věnuje vymezení zranitelných osob. Zranitelné osoby jsou rozděleny do dvou skupin, a to: podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů na zvlášť zranitelné oběti a poté podle fyzického a psychického stavu vyslýchaného. V této kapitole je blíže rozveden a definován termín dítě dle různých právních předpisů a mezinárodních dokumentů. Popsány jsou i vývojové fáze dítěte, z hlediska toho, co lze u dítěte v jednotlivých etapách jeho vývoje očekávat (např. úroveň jeho paměti, pozornosti atd.).

Třetí kapitola je zaměřena na zvláštnosti výslechu dětí. Je zde stručně rozebrána historie pohledu na výslech dětí, dále je zdůrazněna důležitost přípravy na samotný úkon, navázání kontaktu a nastínění průběhu výslechu. V této souvislosti je přiblížena problematika výslechu dětí – obětí sexuálních trestných činů, jsou objasněny pomůcky užívané při výslechu a také je popsána speciální výslechová místnost s důrazem na její důležitost pro výslechy zranitelných osob.

Poslední kapitolu tvoří praktická část. V rámci této části byla využita kvalitativní metoda řízeného rozhovoru. Rozhovor byl proveden s příslušníci Policie České republiky, která se specializuje na výslechy dětí, které se staly oběťmi či svědky trestného činu, nebo jsou pachateli. Cílem praktické části je porovnání informací z teoretické části této práce (kapitoly 1-3) se skutečným prováděním výslechů této speciální skupiny osob v praxi. Zároveň má praktická část doplnit teoretickou část o poznatky, ke kterým se odborná literatura nevyjadřuje či je rozebírá pouze okrajově.

1. Výslech

1.1 Základní pojmy

Výslech je možno charakterizovat ze tří různých pohledů. Z pohledu práva trestního, které chápe výslech jako procesní úkon, dále z pohledu forenzní psychologie, která hledí na výslech jako na zvláštní podobu sociálního styku a v neposlední řadě z pohledu kriminalistiky, jenž v této práci bude dominovat.¹

Termín výslech lze z pohledu kriminalistiky definovat jako: „*Kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslýchajícího*“.²

Za cíl výslechu se považuje zajištění kompletní a hodnověrné výpovědi, která má napomoci objasnění prošetřované události. Předpokladem toho, aby byla výslechem naplněna složka hodnověrnosti informací, je třeba dodržet následující podmínky. Podmínku neporušení současně platného právního řádu – především jde o Ústavu České republiky (dále jen „Ústava“)³, Trestní řád (dále jen „TrŘ“)⁴ a Listinu základních práv a svobod (dále jen „LZPS“)⁵. Další podmínkou je poté dodržování vědeckých doporučení vytvořených kriminalistickou taktikou. Výslechem zajištěné informace tvoří velmi významný zdroj informací pro trestní řízení.

V uvedené definici výslechu jsou obsaženy pojmy paměťová stopa a výpověď. Jejich význam je pro výslech velmi důležitý, a proto je žádoucí je v této práci objasnit. Paměťové stopy jsou společně s materiálními stopami tzv. kriminalistickými stopami. Paměťová stopa je jakýmsi obrazem události (např. trestného činu) ve vědomí člověka, která byla v minulosti zachycena jeho smysly.

¹ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3, s. 13

² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9, s. 327

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů

⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*, ve znění pozdějších předpisů

⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

K tomu, aby vznikla, potřebuje určitý čas – doba mezi vjemem a zapamatováním si. Informace, které jsou zahrnuty v paměťové stopě zná a dešifruje pouze osoba, v jejímž vědomí se informace nalézají. Dešifrování poté probíhá formou výpovědi (reprodukce) či rekognice. Jakmile osoba zemře, je stopa nenávratně ztracena.⁶

S výsledkem se pojí i termín výpověď. Výpověď se vždy vztahuje k událostem, které proběhly v minulosti a je možno ji definovat jako „*sdělení vyslýchané osoby učiněné v průběhu výsledku a zadokumentované podle příslušných právních předpisů*“.⁷

1.2 Historie výsledku

Výslech je jednou z nejvíce užívaných a zároveň i nejstarších metod kriminalistické praxe. První náznaky výsledku lze hledat již v období, kdy se začíná utvářet lidská společnost a konflikty v ní. V případě sporu bylo třeba rozsouzení nezávislou stranou – v prvopočátcích jím byl nejstarší z rodu, který vypočetl obě strany a na základě jejich výpovědí konflikt vyřešil.

K pokroku ve vývoji došlo v okamžiku, kdy začaly vznikat první státy. Společnost se rozčlenila na třídy, a v důsledku toho vznikla potřeba vytvořit aparát, jenž by ochraňoval zájmy nejvyšší třídy. Zde důležitost výsledku vzrostla, jelikož výslech byl často jediným nástrojem ke zjištění informací, potažmo „pravdy“.

V období středověku došlo v Evropě k důležité fázi vývoje při tzv. inkvizičních procesech, jejichž cílem bylo vymýtit kacířství. Metody užívané během výsledku směřovaly k tomu, aby se vyslýchaný k obvinění doznal, a to i v případě, že nebylo pravdivé. Mezi tyto výsledkové metody patřilo například: střídání výhružek s úplatky, snaha obelstít vyslýchaného a jiné formy psychického násilí. Za předpokladu, že se osoba nedoznala, přešlo se k mučení – od pálení na různých částech těla, mučení vodou, až po drcení prstů a končetin a natahování na skřípec.

⁶ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Plzeň: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9., s. 321

STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4., s. 86-88

⁷ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6., s. 104

Leckdy se vyslýchaní přiznávali jen proto, aby se bolesti spojené s mučením vyhnuli.

Středověké metody využívané za účelem získání doznání, se uplatňovaly ještě dlouho po konci období středověku. Naneštěstí i dnes jsou některými státy s totalitními režimy při výslechu užívány praktiky využívající jakýchkoli forem násilí, které jsou navíc doplněny o prostředky a „vychytávky“ moderní doby.

Za dob Československa bylo během výslechu přísně zakázáno využívání psychického i fyzického násilí, dále jakéhokoli způsobu ovlivňování vyslýchaného, uvádění v omyl či jiných morálně nepřijatelných metod. Ačkoli oficiálně platilo výše zmíněné, v 50. letech 20. století docházelo ke značnému porušování těchto zákonů (zejména i z důvodu striktního utajení všech případů) – viz proces s Miladou Horákovou či Rudolfem Slánským.

Období 50. let přineslo mnohá zjištění i ponaučení do dalšího vývoje. V 70. letech 20. století došlo k tomu, že zákaz psychického nátlaku i jakýchkoli dalších forem násilí již nebyl pouze právně deklarován, ale začal se i skutečně realizovat.⁸

1.3 Druhy výslechu

Výslechy je možné dělit z různých hledisek a autoři odborných učebnic se ve svých děleních mohou lišit. Podle Z. Konráda se výslechy dělí na:⁹

- Výslech přímý, nepřímý, zprostředkovaný
- Výslech podle procesního postavení: požadování vysvětlení; výslech svědka; výslech znalce; výslech podezřelé zadržené osoby; výslech obviněného; výslech obžalovaného.
- Výslech osoby, která: chce vypovídat podle pravdy, a proto tak činí; chce vypovídat pravdivě, ale z nějakého důvodu toho není schopná; vypovídat podle pravdy nechce.

⁸ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha, 2003. ISBN 80-7251-141-6., s. 5-6

⁹ KONRÁD, Z., V. PORADA, J. STRAUS a J. SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4., s. 57-58

- Další dělení: podle psychického/fyzického stavu vyslýchaného (výslech umírajícího, zvláště zranitelné osoby, nemocného aj.); podle kriminální minulosti atd.

V učebnicích M. Němce se lze setkat s obdobným dělením, kdy tento autor dělí výslechy podle procesního postavení, fyzického a psychického stavu vyslýchaného a trestní minulosti. Navíc přidává dělení výslechů dle úplnosti a věrohodnosti výpovědi, a to na: výslech nelhoucího svědka, výslech lhoucího svědka, mýlícího se svědka, výslech nelhoucího obviněného, lhoucího obviněného, výslech obviněného lživě obviňující sebe, výslech obviněného, lživě obviňujícího jiné osoby a výslech obviněného, který nechce vypovídat vůbec.¹⁰

1.4 Aspekty a etapy vzniku formování výpovědi

Základní definice pojmu výpověď byla již v této práci uvedena (viz 1.1 Základní pojmy). Nicméně k této definici je nutné doplnit, že výpověď, kterou vyslýchaný poskytuje během výslechu je zprostředkovaná podoba toho, co svými smysli v minulosti vnímal. Během vnímání, pochopení a zapamatování však může docházet k chybám, které ovlivňují hodnověrnost výpovědi.

Formování výpovědi je značně náročný proces, který zahrnuje činnost daného člověka v konkrétní situaci, přičemž je zároveň ovlivňován různými faktory. Proces formování má čtyři hlavní aspekty a současně je možno ho rozdělit na čtyři etapy.

Mezi aspekty formování výpovědi patří aspekt historický, který zahrnuje skutečnost, že všechny výpovědi mají svou minulost – od vnímání až k reprodukci. Dalším aspektem je aspekt osobnostní, který se zakládá na tom, že na formování výpovědi mají vliv i vlastnosti vyslýchaného, jeho emoce, vědomosti, morální zásady, zkušenosti atd. Třetím aspektem je aspekt situační, který upozorňuje na to, že výpověď je ovlivňována i bezprostředními podmínkami při výslechu, jako je např. místo, kde se výslech odehrává, počet přítomných osob během výslechu aj. Posledním je aspekt sémantický, který spočívá v tom, zda je vyslýchaná osoba

¹⁰ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Plzeň: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9., s. 325, s. 338

schopna jasně a srozumitelně vypovídat. Obtíž může nastat u dospělých jedinců s nižší inteligencí či u dětí – např. při porozumění pokládaným otázkám.¹¹

Formování výpovědi lze rozdělit na 4 na sebe navazující etapy:¹²

1. Etapa získání, shromáždění a zpracování informace
2. Etapa fixace, podržení a přepracování informace
3. Etapa vybavení a reprodukování informace
4. Etapa přejímání, přepracování a procesního podchycení informace vyslýchajícím.

První etapa zahrnuje zejména proces, při kterém dochází ve vědomí jedince k reflektování konkrétní události, přičemž základním prvkem tohoto procesu je vnímání. Vnímání je ovlivňováno různými činiteli, které mají ve výsledku vliv na jeho kvalitu. Těmito činiteli mohou být například emoce, věk, zájmy, dosavadní zkušenosti, smyslové poruchy (př.: slabozrakost, nedoslýchavost) aj.

Etapa fixace, podržení a přepracování informace je etapou, ve které hraje důležitou roli lidská paměť. Je přirozené, že při vnímání dochází k třídění podstatného, tedy toho, co se uloží do paměti, a nepodstatného, což z paměti mizí. Jen určité množství vybraných vjemů se však uchová dlouhodobě, potažmo trvale. S pamětí nepochybně souvisí i zapomínání, kdy dochází k postupnému slábnutí, až zániku uloženého. Na proces zapomínání může mít vliv věk osoby, čas, intenzita prožitého, dominující druh paměti atd.

Třetí etapou je etapa vybavení a reprodukování informace. Zde je nutné si uvědomit, že k tomu, aby si osoba vybavila skutečnost důležitou pro vyšetřování, musí u ní dojít k procesu vzpomínání. Kvalita reprodukováných informací je poté podmíněna vyjadřovacími schopnostmi vyslýchaného a jeho slovní zásobou.

V rámci poslední etapy nazvané jako etapa přejímání, přepracování a procesního podchycení informace se lze setkat s problematikou nejen toho, zda

¹¹ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 15-16

¹² PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktual. a rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2., s. 526

vyslýchaná osoba řádně formulovala své myšlenky, ale zároveň také s tím, jestli vyslychající jeho myšlenkám správně porozuměl a zaznamenal je. K nepřesnostem ve výpovědi může vést nepochopení otázky ze strany vyslychaného, nářečí, neznalost odborných termínů, dvojsmyslná vyjádření atd.¹³

1.5 Komunikační proces

Komunikace, jakožto prostředek k předávání či výměně informací mezi lidmi, je velmi významnou složkou výsledku. Komunikace nemusí probíhat pouze slovy (verbální komunikace), ale i formou beze slov (neverbální komunikace). Komunikovat neverbálně lze pomocí gest, mimiky, držení těla, vzdálenosti, pohybu očí atd. Všechny neverbální projevy není člověk schopen vědomě kontrolovat, tudíž velkou výhodou pro vyslychajícího je znalost zákonitostí těchto projevů v různých situacích a schopnost je interpretovat, neboť často mohou být zdrojem důležitých poznatků. Neverbální projevy také vyjadřují momentální emocionální stav osob. Faktorem pro vyslychajícího, že se výsledek dostává do bodu, který je pro vyslychaného nepříjemný až stresující, by mělo být například náhlé zvýšení gestikulace, zrychlené dýchání, napětí v obličeji a mnoho dalších neverbálních projevů. Současně tyto projevy doplňují či upřesňují sdělení vyjádřená verbálně, což napomáhá vyslychajícímu k orientačnímu posouzení hodnověrnosti výpovědi, neboť osoba lživě vypovídající, má odlišnou řeč těla od osoby vypovídající pravdivě.¹⁴

Proces, při kterém dochází k přenosu informace od odesílatele k příjemci, se nazývá tzv. komunikační proces. Stručně řečeno jde o proces, při kterém odesílatel zakóduje informaci (v podobě řeči či jiných komunikačních projevů), vyšle informaci k příjemci, ten ji přijme, dekoduje, a nějak zareaguje (vyšle zpětnou vazbu). Při komunikačním procesu ve výsledkové situaci dochází k výměně informací mezi vyslychajícím, který vyžaduje konkrétní informace, a vyslychaným.

¹³ PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktual. a rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2., s. 527-528

CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9., s. 161-162

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9., s. 317-318, s. 322

Při výslechu je velmi důležité, aby příjemce informaci správně dekoval a pochopil význam sdělení tak, jak bylo odesílatelem zamýšleno. Vyslýchající by se měl během výslechu dále také snažit vyslýchaného vhodně stimulovat a motivovat k výpovědi, co nejvíce odpovídající pravdě.

Komunikační proces lze rozdělit do tří fází:¹⁵

První fází je vyžádání si informace vyslýchajícím od vyslýchaného. V této fázi jde zejména o to, aby vyslýchající při pokládání otázek nepředával více informací, než je třeba, nebo do nich ne vkládal vlastní domněnky. Opačným problémem je poté situace, kdy vyslýchaný otázku nepochopí v důsledku toho, že vyslýchající v dotazu nepředal informací dostatek.

Druhou fází je předání informace vyslýchaným vyslýchajícím. Zde může nastat dvojí situace. První, ta ideálnější, spočívá v ochotném předání informací vyslýchajícím. Druhá nastává v případě, kdy vyslýchaný ochotně informace sdělovat nechce. Tehdy dochází k tzv. reflexnímu uvažování – vyslýchající se snaží ovlivňovat myšlenkový proces vyslýchané osoby tak, že mu poskytne informace a následně předvídá jeho jednání. Takto lze dosáhnout kompletní a pravdivé výpovědi.

Poslední, třetí fází je poté pochopení předané informace vyslýchajícím. V rámci této fáze je nezbytné, aby byl vyslýchající během výslechu maximálně soustředěný, neboť jeho úkolem je co nejpřesněji pochopit informace poskytnuté vyslýchaným a co nejpřesněji je zaznamenat do protokolu.

1.6 Konstrukce výslechu

Konstrukce výslechu se řídí ustanoveními trestně procesního zákona. Rámec je stanoven paragrafy § 90 a § 98 TrŘ, jestliže se jedná o předvedení, předvolání, § 91 a § 101, zabývající se výslechem obviněného a výslechem svědka – užití při zjišťování totožnosti, vztahu osoby k věci, obeznámení vyslýchaného s předmětem výslechu, sdělení jeho práv a povinností. Dále § 92 odstavci 3, 4 pojednávající o souvislé výpovědi a o následném pokládání

¹⁵ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha, 2003. ISBN 80-7251-141-6., s. 15-16

doplňujících otázek. Z uvedených paragrafů poté kriminalistická taktika vyvozuje tři fáze výslechu, v neměnném pořadí, a to: úvodní fázi, fázi nepřerušovaného líčení předmětného děje neboli monologu, a fázi dialogu – pokládání otázek a jejich zodpovídání. Zatímco první dvě stádia jsou vždy obligatorní, fáze dialogu nastává jen při nutnosti doplnění fáze druhé.¹⁶

V úvodním stádiu dochází k ověření totožnosti vyslýchaného, jeho obeznámení s předmětem výslechu a informování o jeho právech a povinnostech. Zároveň je tato fáze důležitá i z hlediska poznávání vyslýchané osoby vyslýchajícím. Dochází zde k získávání poznatků o vyslýchaném, jeho charakteristických rysech, potenciálních reakcích při výslechu či o postojích k předmětu výslechu – vyslýchající si vytváří určitý obraz o osobě vyslýchaného. Všechny tyto poznatky poté napomáhají k upřesnění další taktiky vedení výslechu.

Monolog. V tomto stádiu je vyslýchaný vybídnut k tomu, aby se k dané záležitosti vyjádřil. Vyslýchanému musí být umožněna spontánní výpověď, kterou je možno přerušit jen v případě, že osoba tzv. „odbíhá“ od tématu či zachází do detailů očividně nesouvisejících s předmětem výslechu. Vyslýchající také může vyslýchanému doporučit osnovu výpovědi, v případě, že osoba neví, kde a jak začít, co je třeba objasnit atd. V průběhu této fáze taktéž vyslýchající pozorně monitoruje změny v chování vyslýchaného a analyzuje informace ve výpovědi z hlediska nesrovnalostí např. výpovědi s ostatními důkazy, nebo zda osoba neuvádí fakta, která by neměla znát atd.

Fáze dialogu probíhá formou pokládání otázek vyslýchajícím, a jejich zodpovídáním vyslýchanou osobou. Účelem je zpřesnění či doplnění výpovědi, odstranění neshod ve výpovědi samotné či mezi výpovědí a jinými důkazy. Platí přísný zákaz kapciózních a sugestivních otázek. Průběh výslechu je zadokumentován v protokolu, který je na konci výslechu zúčastněnými osobami podepsán.¹⁷

¹⁶ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl. 1.* vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 323

¹⁷ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9., s. 172-174

1.7 Příprava a taktika provádění výslechu

1.7.1 Příprava výslechu

Příprava výslechu je velmi důležitou a nezbytnou součástí výslechu, a tudíž by měla být provedena velice pečlivě. Proces přípravy zahrnuje širokou škálu činností, které musí být vykonány, aby mohlo dojít k úspěšnému naplnění cíle výslechu. Přípravu výslechu je možno rozdělit na dvě základní části – na přípravu věcnou a na přípravu organizační a materiální.

Příprava věcná (obsahová) je kriminalistickou taktikou dále rozdělena na dvě etapy, etapu analytickou a syntetickou. V analytické etapě dochází k rozboru (analýze) doposud získaných důkazních materiálů, k rozboru osobnosti a osoby vyslýchaného před začátkem výslechu. Účelem rozboru důkazů je shrnutí poznatků o prošetřovaném činu, odhalení nedostatků či neshod, které je nutno objasnit atd., a na základě toho dochází k vypracování výslechových otázek. Smyslem rozboru osobnosti a osoby vyslýchaného (z různých materiálů), je vytvoření si určité představy o možném chování vyslýchaného během výslechu, a k volbě adekvátních taktických postupů.

V rámci syntetické fáze poté dochází k výběru vhodných taktických záměrů a taktéž se vytváří tzv. plán výslechu. Je nutné poznamenat, že konkrétní taktika výslechu se předem nedá přesně určit, a to z důvodu toho, že není možné vždy předvídat zcela vše, co se během výslechu může přihodit – vytyčují se pouze tzv. taktické záměry. Ty obvykle obsahují stanovení cíle a předmětu výslechu, místo a čas výslechu, uspořádání otázek, určení osob, které budou výslechu účastny (+ jejich rozsazení v místnosti) atd. Současně se v rámci této etapy vypracovává i plán výslechu. Ten je tvořen souhrnem činností vyslýchajícího, a slouží k tomu, aby došlo k zajištění a realizaci výslechu. Nemusí být vždy nutně v písemné podobě.

Druhou částí je pak příprava organizační a materiální. Ta je založena na východiscích z přípravy věcné, přičemž jejím obsahem je především výběr prostředí, ve kterém výslech proběhne, dále výběr a obstarání technických prostředků a také zajištění výslechu po stránce organizační. Co se výběru prostředí týče, tak prostředí lze rozčlenit na vnější, tedy místo, na kterém se

výslech odehrává, a na prostředí vnitřní. Vnitřním prostředím je míněna celková atmosféra během výslechu, která může být ovlivněna různými činiteli, jako je například rozmístění osob přítomných výslechu, vybavení místnosti či rušivé elementy, jakými jsou příchody cizích osob, vyzvánění telefonu aj.¹⁸

1.7.2 Taktika a taktické postupy výslechu

Taktiku výslechu lze vymezit jako: „*tvůrčí proces založený na výběru a aplikaci vhodných taktických postupů pro dosažení cíle výslechu v konkrétní výslechové situaci.*“¹⁹ Za obecné taktické postupy výslechu se pokládají:²⁰

1. Formování kontaktu vyslychajícího s vyslychaným
2. Analýza výpovědi v průběhu výslechu
3. Psychologická pomoc vyslychajícího vyslychanému při výslechu, aby si vyslychaný vybavil zdánlivě zapomenuté, překonal chybné vzpomínky i subjektivní nedostatky reprodukce
4. Psychologické působení na vyslychaného k překonání jeho orientace vypovídat lživě.

Formování kontaktu je klíčovým postupem, který často rozhoduje o kvalitě celého výslechu. Spočívá v navázání vztahu s vyslychaným tak, aby se nebránil rozhovoru, rozhovořil se a byl ochoten poskytovat pravdivé informace. Mezi způsoby, které mohou ovlivňovat formování kontaktu mezi hlavními aktéry výslechu lze zařadit například: způsob, jakým je jedinec vyzván k výslechu, chování a vystupování vyslychající osoby (objektivnost, nepředpojatost), nebo forma, jakou byla osoba obeznámena se svým procesním postavením aj.²¹ Druhým taktickým postupem je analýza výpovědi. Tu provádí vyslychající během celého výslechu, a jejím účelem je posoudit její věrohodnost a úplnost, společně s postoji vyslychané osoby. K tomu, aby se dala hodnotit úplnost a věrohodnost

¹⁸ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha, 2003. ISBN 80-7251-141-6., s. 27-31

¹⁹ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 113

²⁰ KONRÁD, Z., V. PORADA, J. STRAUS a J. SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4., s. 62

²¹ KONRÁD, Z., V. PORADA, J. STRAUS a J. SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4., s. 63

výpovědi svědka je třeba od vyslýchané osoby získat veškeré detaily o prošetřované záležitosti, současně s tím, jak k těmto informacím přišel a u koho je možné je ověřit. Při analýze se taktéž nesmí opomenout pozorování neverbálních projevů vyslýchaného, jakožto důležitého zdroje informací (viz část Komunikační proces). Použití těchto dvou postupů je povinné při každém výslechu.

K psychologické pomoci vyslýchanému (především svědkovi) dochází v případě, že svědek chce poskytnout pravdivé informace, ale nemůže si vzpomenout, nebo má vzpomínky zkreslené, necelistvé či v důsledku svých subjektivních stavů reprodukuje vzpomínky mylně. Pomoc vyslýchanému, aby si vybavil v minulosti vnímané skutečnosti, spočívá ve využívání asociací či v různých jiných doporučeních. Lze zmínit například to, aby se osoba co nejdetailněji rozhovořila o události, v chronologickém sledu, aby uvedla zdroj, odkud informace pocházejí a u koho je možné tyto informace ověřit. Dalším příkladem může být pomoc při vybavování si jmen ulic, lidí, obcí, které spočívá v poskytnutí mapy, telefonních seznamů či jiných pomůcek. Doporučením pro vyslýchajícího je také to, aby při výslechu na vyslýchaného nenaléhal, dal mu dostatek času a také aby vzal v úvahu, že existují různé druhy paměti.

Posledním taktickým postupem výslechu je psychologické působení na lživě vypovídajícího (obviněného, svědka), nebo na osobu chystající se lživě vypovídat. Na osobu, která lživě vypovídá lze působit pouze přesvědčováním. Při něm je však nepřipustné použít jakékoli násilí, vyhrožování násilím či vydírání. Nicméně vyslýchající se může snažit působit na jeho city, a tím ho přesvědčit (v tomto smyslu dokázat mu) iracionálnost a zbytečnost lží. Jednodušší je to v případě, že vyslýchající má argumenty, které vyslýchaný nemůže vyvrátit. Kriminalistická taktika vytvořila několik taktických postupů psychologického působení na lživě vypovídajícího, z nichž lze zmínit například: stimulaci jeho pozitivních vlastností, využití momentálního emocionálního rozpoložení či neshod v jeho tvrzení aj.²²

²² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Plzeň: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9., s. 363-368

STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6., s. 117-120

1.8 Dokumentace výsledku

Dokumentace je nezanedbatelnou součástí každého výsledku. Slouží k uchování získaných informací, důležitých pro následující fáze trestního řízení či k jinému budoucímu využití.

Dokumentace se musí řídit určitými zásadami. Řadí se mezi ně: zásada včasnosti (postupem času vzpomínka slábne), nenahraditelnosti (pokud osoba zemře, o informace v jejím vědomí přicházíme), objektivnosti (přesné a kompletní zachycení zjištěného) a úplnosti (obstarávání důkazů jak v neprospěch, tak i ve prospěch obviněné osoby).

Základním druhem dokumentace je tzv. protokol, který je nutno vypracovat o každém výsledku. Dalším druhem je video dokumentace či audio dokumentace.

Protokol, jak již bylo zmíněno, je povinnou součástí každého výsledku. Rozsah protokolu nemusí být zdlouhavý, musí však obsahovat výstižný záznam průběhu výsledku, společně s jeho výsledkem. Na základě toho, že význam protokolu je velký, je k jeho vytvoření nutno opět dodržovat jisté zásady. Jde o zásadu výstižnosti, objektivnosti, autentičnosti (nepřidávat do protokolu informace, které při výsledku nezazněly), přesnosti (vyslýchající musí minimalizovat neurčité a obecné informace ve výpovědi), jednoznačnosti (jednoznačná otázka – jednoznačná odpověď, umožňující jedinou interpretaci) a zřejmosti (nejednoznačné slovní termíny (př. slangové výrazy) je nutné nechat vyslýchaného objasnit).

Protokol se v praxi sepisuje třemi různými způsoby, a to: najednou, jakmile dojde k ukončení výsledku, nebo se sepisuje v průběhu výsledku, přičemž se zaznamenává vše, co vyslýchaný sdělil, či v průběhu výsledku, ale po určitých úsecích, které stanovuje vyslýchající.²³

²³ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 358-367

2. Děti a další zranitelné osoby

2.1 Zranitelná osoba

Právní řád ČR ani jiné mezinárodní právní dokumenty neposkytují jednotné vymezení termínu „zranitelná osoba“. Tento termín je zpravidla určen pouze výčtem skupin osob, které lze pod toto vymezení zařadit. V rámci České republiky se lze s takovým výčtem setkat například v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech TČ“)²⁴.²⁵

Jiným dělením je poté pro potřeby výlechové praxe dělení zranitelných osob dle fyzického a psychického stavu.

2.1.1 Zranitelná oběť dle zákona o obětech TČ

Zranitelnost osoby spočívá v její větší náchylnosti ke vzniku druhotné újmy (tzn. újmy, která u obětí nevzniká bezprostředně při trestném činu, ale až později v důsledku různých faktorů) - např. nevhodným provedením výlechu policejním orgánem. S těmito osobami je tudíž nutné zacházet s větší dávkou empatie, šetrnosti a trpělivosti.

V zákoně o obětech TČ lze v ustanovení § 4 nalézt taxativně vymezené tzv. zvlášť zranitelné oběti. Mezi tyto oběti se řadí:

- *dítě,*
- *osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,*

²⁴ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) v posledním znění

²⁵ TYMOFEYEVA, Alla. Zranitelné osoby v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence: Časopis Právnické fakulty Univerzity Karlovy* [online]. 2019, roč. 2019, č. 5, s. 11–17. [cit. 31.10.2021]. ISSN 1802-3843. Dostupné také z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/zranitelne-osoby-v-judikature-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava.m-397.html>

- *oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku),*
- *oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.*

Za dítě se dle tohoto zákona považuje osoba mladší 18 let. S vymezením osoby vysokého věku to již tak jednoznačné není, neboť zákon přesnou hranici vysokého věku neurčuje. Trestní aplikační praxe nicméně za tuto osobu pokládá jedince pobírajícího starobní důchod, nebo osobu, která dosáhla věku 60 a více let, ale nárok na starobní důchod nemá. Je nutné však zdůraznit, že věk z osoby, která se stane obětí trestného činu, automaticky nedělá zvlášť zranitelnou oběť. K tomu, aby za ni osoba byla považována, musí být splněno několik podmínek. Stejně je tomu v případě dalších zvlášť zranitelných obětí vymezených tímto zákonem. Výjimku však tvoří oběti vyjmenované v § 2 odst. 4 písm. c) oběť trestného činu obchodování s lidmi a trestného činu teroristického útoku, které společně s dětmi jsou za zvlášť zranitelné oběti považovány vždy.²⁶

Osobám, které se řadí do kategorie zvlášť zranitelných obětí se připisují kromě práv, která jsou zaručena každé oběti, některá práva navíc. Například je nutno tyto osoby vyslýchat zvlášť citlivě (§20 odst. 1), a to člověkem, který byl pro tyto situace speciálně proškolen (§20 odst. 2). Oběť má také právo podat žádost o to, aby byla vyslechnuta osobou téhož, případně opačného pohlaví (§ 19), a aby

²⁶ KALVODOVÁ, V., M. FRYŠTÁK a J. PROVAZNÍK. *Trestní právo (stále) v pohybu: Pocta Vladimíru Kratochvílovi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita: Munipress, 2018. ISBN 978-80-210-8921-1., s. 486-489

byl výslech proveden takovým způsobem, aby nebylo nutné ho provádět znovu (§ 20 odst. 3). Osoba má dále možnost žádat o to, aby se s osobou pachatele během trestního řízení nesetkala (§ 17), a je taktéž oprávněna, využít bezplatné odborné pomoci či práva na doprovod důvěrníkem (§ 21) aj.²⁷

V souvislosti se zvlášť zranitelnými oběťmi se lze setkat s tzv. principem presumpce zvlášť zranitelné oběti. Tento princip vyjadřuje povinnost přisuzovat oběti status zvlášť zranitelné oběti i v případě pochybností, a tím u ní snižovat nebezpečí vzniku druhotné viktimizace.²⁸

2.1.2 Zranitelné osoby dle fyzického a psychického stavu

Zranitelné osoby lze diferencovat i na základě jejich fyzického a psychického stavu. Miroslav Němec rozlišuje osoby a jím přizpůsobené výslechy na:²⁹

- A. Výslech dítěte (jedinec mladší 15 let)
- B. Výslech mladistvého (jedinec v rozmezí 15-18 let)
- C. Výslech osoby vysokého věku
- D. Výslech osoby nemocné
- E. Výslech osoby zraněné
- F. Výslech osoby umírající
- G. Výslech osoby psychicky defektní
- H. Výslech těhotné ženy

A. Výslech dítěte – Dle tohoto dělení je za dítě považován jedinec mladší 15 let. Pro výslechy dětí platí určitá specifika, a to nejen co se týče přibraných osob, volby výslechové prostředí, přípravy na výslech, způsobu poučení dítěte v úvodu výslechu, ale i co se týče požadavků na vyslýchajícího (kvalifikačních, osobnostních). Ohledně volby prostředí, tak pro výslech dítěte, u kterého je podezření, že se stalo obětí či svědkem závažné trestné činnosti (například sexuálního zneužívání či týrání) se považuje za vhodné provést výslech v tzv.

²⁷ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) v posledním znění

²⁸ KALVODOVÁ, V., M. FRYŠTÁK a J. PROVAZNÍK. *Trestní právo (stále) v pohybu: Pocta Vladimíru Kratochvílovi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8921-1., s. 489

²⁹ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 330

speciálních výslechových místnostech, jejichž účelem je snížit riziko další traumatizace (více viz podkapitola 3.4 Speciální výslechová místnost). Dítě nemusí vystupovat pouze v roli oběti či svědka, ale také v postavení pachatele. V případě, že je dítě podezřelé ze spáchání protiprávního jednání, postupuje se dle speciálního zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“)³⁰. O výslechu dětí bude více pojednáno v následující kapitole.

B. Výslech mladistvého – Za mladistvého je označována osoba starší 15 let, která však ještě nedosáhla 18. roku života. Obdobně jako u výslechu dětí se u mladistvých aplikuje ZSM. Tento zákon poskytuje mladistvému v souvislosti s výslechem více „protektivních“ opatření oproti dospělému. Výslech mladistvého lze také uskutečnit ve speciálně upravené výslechové místnosti.³¹ Dle zmíněného zákona má mladistvý právo na to, aby s ním bylo zacházeno přiměřeně jeho věku, vyzrálosti (duševní) a zdravotnímu stavu, musí být vždy poučen o svých právech a o možnosti je uplatnit (ustanovení § 42 odst. 1 a 2). Zmíněné právo na specifické zacházení je dále konkretizováno v § 41 odst. 1 ZSM, které říká, že *„Při provádění úkonů řízení ve věcech mladistvých se musí jednat s osobami na úkonu zúčastněnými tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel řízení; vždy je nutno šetřit jejich osobnosti. Při jednání s mladistvými se musí s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen.“*³²

C. Výslech osoby vysokého věku – Tím, kdo je podle zákona považován za osobu vysokého věku, je vymezeno výše (viz podkapitola 2.1.1 Zranitelná oběť dle zákona o obětech TČ). Se stářím, potažmo s procesem stárnutí souvisí mnoho změn – fyziologických (úbytek zubů; oslabování smyslů – zejména sluchu a zraku; problémy s chůzí, rovnováhou atd.), psychických změn (zhoršení paměti –

³⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (o soudnictví ve věcech mládeže) v posledním znění

³¹ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., str. 330-335

³² Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) v posledním znění, § 41 odst. 1).

zejména krátkodobé, špatná orientace v čase; snížená pozornost; emoční nestálost aj.). Co se týče výsledku těchto osob, tak vždy je nutné se k nim chovat s patřičnou úctou, neboť jde v některých případech oproti vyšetřovateli o mnoho let staršího jedince. Leckdy se také jedná o osobu, která je nemocná, nebo prožívá pocity opuštěnosti, neužitečnosti či nedůvěřivosti. V souvislosti s pamětí starých osob je nutné se připravit na to, že tito lidé mají tendenci se opakovat, detailně si pamatují prožitky z mládí, nové věci však poměrně rychle zapomínají. Mnohdy také odbíhají od hlavního tématu výsledku a často se stává, že osoba ztratí souvislost se začátkem věty a není schopna ji poté ukončit. V případě, že se osoba odchýlí od předmětu výsledku a začne vyprávět příběh nesouvisející (například ze svého mládí), vyslýchající by za to osobu neměl kárat, neboť hrozí, že by osoba ztratila ochotu nadále vypovídat. Jiným znakem výsledku starého člověka mohou být tzv. koprolalie (užívání neslušných, lascivních obrátů) či skutečnost, že staří lidé se rychle unaví, což je nutné vzít v úvahu již při přípravě výsledku. Příprava tohoto druhu výsledku je celkově velmi důležitá, musí při ní dojít k posouzení zdravotního stavu osoby, jeho schopnosti řádného vnímání, uložení do paměti a schopnosti o tom později vypovídat, dále se zjišťuje jeho běžné chování, hodnoty, zájmy, vzory, bývalá profese, vztah k účastníkům řízení atd. U jedinců vysokého věku je rovněž nutno si dát pozor na riziko zvýšené sugestibility. Mezi vyslýchajícím a vyslýchanou osobou by rovněž neměl být značný věkový rozdíl, vyslýchající by se měl orientovat v charakteristikách této věkové kategorie a disponovat trpělivostí a chápavostí.³³

D. Výslech osoby nemocné – Výslech nemocné osoby není ve výslechové praxi častým případem. Když je však nutné ho provést, tak jde mnohdy o případy, kdy se vyslýchaná osoba nachází ve zdravotnickém zařízení, a je pod vlivem medikace. Tohoto druhu výsledku se účastní lékař, případně zdravotní sestra. Délka úkonu by se měla v závislosti na zdravotním stavu omezit na minimum a měla by maximálně šetřit jeho zdravotní stav. Při náhlém zhoršení stavu vyslýchaného, je nutné výslech okamžitě přerušit. Otázky je nezbytné klást dostatečně nahlas, jasně, pomalu a dotazovat se pouze na ty nejdůležitější

³³ PROTIVINSKÝ, Miroslav a Vladimír PRERAD. *Taktika výsledku obviněného a svědka v právním řízení*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978., s. 116-118

skutečnosti (informace). Výslech se dokumentuje audio záznamem, případně sepsáním úředního záznamu o podaném vysvětlení. Taktéž je výslech možno realizovat jako neopakovatelný úkon za přítomnosti soudce (podle ustanovení § 158 odst. 9 TrŘ), s doplněním o videozáznam. Jakmile dojde k ukončení výslechu, je nutné, aby lékař vypracoval vyjádření o zdravotním stavu vyslýchaného před, při a po výslechu – důležité pro provedení důkazu u soudu.³⁴

E. Výslech osoby zraněné – Tento druh výslechu se provádí podobně jako výslech osoby nemocné. Čím se však osoby mezi sebou liší je, že u zraněných lidí se může následkem úrazu projevit šok, který se následně odráží v jejich psychice (neví, zda se zcela zotaví, jestli na to nebudou sami, jestli budou moc žít stejně aktivně jako dosud atd.). Vyšetřovatel všechny tyto skutečnosti musí při výslechu brát v potaz a na základě toho zvolit k výslechu zraněné osobě náležitý přístup. I zde lze přemýšlet o provedení výslechu jako neopakovatelného úkonu dle výše zmíněného ustanovení TrŘ.

F. Výslech osoby umírající – V tomto případě se jedná o raritní situace. Pokud nedorazí k včasnému získání, paměťová stopa obsažená ve vědomí umírající osoby bude nenávratně ztracena. Existují doporučení, jak s těmito lidmi jednat – je žádoucí, aby je vyšetřovatel pozitivně povzbudil, neměl by je však litovat aj. Následně je již vhodné položit otázky, týkající se vyšetřované události. Výslech by neměl osobu rozrušovat, ani nadbytečně vyčerpávat. Co se dokumentace týče, je vhodné ji vykonat buď jen sepsáním úředního záznamu či zvukovým záznamem. I tento druh výslechu je žádoucí realizovat jako neopakovatelný úkon, s doplněním o videozáznam.

G. Výslech osoby psychicky defektní – Výslech psychicky defektního jedince, je dalším náročným druhem výslechu. K výslechu těchto osob zpravidla dochází ve specializovaných institucích (nemocnice, psychiatrické léčebny). Výslechu musí být přítomen lékař vyslýchaného – psychiatr, který zná diagnózu jedince a vyšetřovatel se na něj může obrátit s dotazy ohledně jeho věrohodnosti. Jestliže

³⁴ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 336

PROTIVINSKÝ, Miroslav a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu obviněného a svědka v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978., s. 119

se výslech nerealizuje v těchto zařízeních, ale na jiném místě, musí být tomuto výslechu povinně přítomen odborník – psychiatr.³⁵

H. Výslech těhotné ženy – Toto rozlišení se vztahuje především na ženy, které jsou v pokročilé fázi těhotenství, či na těhotné ženy, kterým bylo diagnostikováno tzv. rizikové těhotenství – tzn. stav, kdy je u matky nebo plodu vyšší nebezpečí vzniku vážných komplikací, žena je často umístěna do zdravotnického zařízení. U těchto vyslýchaných by se výslech měl zkrátit na minimum, otázky by měly být kladeny tak, aby ženu nerozrušovaly ani nestresovaly. Je vhodné, aby po úvodní konverzaci se hovor přesunul k předmětu výslechu. Dokumentace tohoto druhu výslechu se provádí běžným sepsáním protokolu, který se na konci výslechu přečte a podepíše – především u žen v nižší fázi těhotenství. U žen s rizikovým těhotenstvím, nebo žen v pokročilejší fázi těhotenství se doporučuje dokumentovat výslech audiovizuálním záznamem nebo formou úředního záznamu.³⁶

2.2 Dítě

Vymezení termínu „dítě“ lze najít v několika různých právních předpisech a mezinárodních dokumentech. Je důležité si však uvědomit, že ne všechny tyto předpisy a dokumenty termín dítě definují totožně (ačkoli u většiny je vymezení shodné).

Úmluva o právech dítěte (dále jen „ÚPD“)³⁷ ze dne 20. 11. 1989, v článku 1 prohlašuje za dítě každou lidskou bytost, která je mladší 18 let, jestliže však nedosáhla zletilosti dříve. Dalším mezinárodním dokumentem, který lze v této souvislosti zmínit je Evropská úmluva o výkonu práv dětí³⁸. Tato úmluva dítě vymezuje obdobně – vztahuje se na osoby mladší 18 let.

³⁵ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 336-337

³⁶ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 65

³⁷ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., *Úmluva o právech dítěte* v posledním znění

³⁸ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., *Evropská úmluva o výkonu práv dítěte* v posledním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“)³⁹, za dítě označuje osobu mladší 18 let, jestliže trestní zákon nestanoví jinak. V případě, že trestní zákoník v některém ustanovení vymezí jinou hranici věku, než je 18. rok života, považuje se za dítě jedinec, jehož věk je tímto ustanovením stanoven. Příkladem může být trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 odst. 2 písm. b), podle kterého je dítětem rozuměn jedinec mladší 15 let.

Jiné vymezení termínu dítě lze najít v ZSM. Tento zákon v ustanovení § 2 odst. 1 rozeznává pojmy dítě mladší patnácti let, mladistvý a mládež.

Za dítě mladší patnácti let je podle tohoto zákona označována osoba, která v době, kdy spáchala čin jinak trestný, nedovršila 15. rok života. Mladistvým je poté rozuměna osoba, která v okamžiku spáchání provinění dosáhla 15. roku života, nicméně nepřekročila věkovou hranici 18 let. Mládeží jsou dle tohoto zákona souhrnně označovány děti a mladiství.

2.2.1 Vývoj dítěte

V souvislosti s výsledkem dětí je nutné zmínit, že každý jedinec prochází během svého života individuálním vývojem (tělesným, duševním). Všichni lidé postupně procházejí tzv. fázemi vývoje, přičemž každá z těchto fází má svá specifika a zvláštnosti. Vyslýchající by tudíž měl při výslechu disponovat alespoň základními vědomostmi z psychologie (v tomto případě mít povědomí o obecných zákonitostech vývoje všech dětí) a brát v úvahu individualitu jedince a přizpůsobit tomu vedení výslechu.

Z hlediska výslechové praxe je vhodné vývoj dětí rozdělit do čtyř fází. Těmito fázemi jsou: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk a mladiství.⁴⁰

Předškolní věk se vymezuje zhruba od 3. roku života do cca 6 let dítěte. V tomto období dítě začíná poznávat a chápat svět kolem sebe. Jeho paměť se rozvíjí, dokáže ukládat informace po určitý časový úsek a formulovat je do vět (litem je omezená slovní zásoba). Co se týče zvláštností ve vnímání, tak děti se

³⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

⁴⁰ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 61

v tomto věku většinou nezaměřují na událost jako na celek, ale spíše na její jednotlivé detaily a drobnosti. Typické je také napodobování chování a jednání dospělých osob. Dalším specifikem je poté skutečnost, že děti v tomto věku nejsou schopny určit délku trvání konkrétní události či četnost výskytu škodlivého chování pachatele. Výslech je dítě schopno absolvovat, pokud porozumělo předmětu výslechu, nezávisle na tom, kolik mu je let. V této souvislosti je však nutné si při výslechu dát pozor na riziko vysoké sugestibility těchto dětí (viz podkapitola 3.3.4 Sugescie a sugestibilita).⁴¹

Nepřesnou orientaci v čase a odhad délky trvání určitého děje u dítěte mladšího 6 let lze demonstrovat na příkladu z vyšetřovací praxe: *Pětiletý chlapec byl vyslýchán jako svědek trestného činu pohlavního zneužívání své sestry neznámým mužem. Při výslechu uvedl, že situaci pozoroval asi po dobu 25 minut. Po čase byl zadržen recidivista, který byl v době činu pozorován poblíž místa události. Poškozená ho nepoznala, neboť ke zneužití došlo ve sklepních prostorách za špatné viditelnosti; nezletilý svědek ho však při rekognici označil jako jediného možného pachatele. Obviněný prokázal své alibi tak, že v průběhu inkriminovaného dne mohl dokázat veškerou svou činnost až na několik mezer v trvání 5 až 10 minut. Byly zde tedy vážné rozpory mezi časovými údaji svědka a obviněného, a proto byl vyžádán znalecký posudek nezletilého, zaměřený zejména na jeho schopnost rozlišovat časové úseky. Při psychologickém vyšetření byl chlapec dvacetkrát v různých časových intervalech dotazován, jak dlouho trvá činnost, jíž se právě věnuje. Ve všech údajích bylo zjištěno nadhodnocování časových úseků. Pokud se jednalo o řádově minutové intervaly, nadhodnocoval chlapec průměrně o 60 %, desetiminutové intervaly nadhodnocoval asi o 50 %. Objektivně hodnotil až hodinové úseky. Závěr posudku byl tedy formulován tak, že u svědka nelze spoléhat na objektivní odhad kratších časových úseků a věrohodnost v této oblasti je snížena. Vyšetřovatel tedy nespoléhal na časové*

⁴¹ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 61

údaje obsažené ve výpovědi nezletilého a pomocí dalších důkazů později vinu obviněnému prokázal.⁴²

Mladší školní věk (6-11 let) se vyznačuje posunem v mnoha směrech. Dítě dokáže soustředit pozornost po delší dobu, je odolnější vůči zátěži, formuje se jeho logické uvažování, záměrné vnímání (velký podíl má v tomto ohledu škola), rozvíjí se jeho slovní zásoba, je již schopno vyprávět delší historky atd. Není však zatím schopno rozpoznat důležité od nepodstatného, má tendenci skutečnosti zveličovat a upravovat si je podle vlastní fantazie. Dítě je dále již schopno vnímat událost jako celek a zapamatovat si ji, někdy i detailněji než dospělý – zejména pokud se jednalo o událost, která se týkala oblasti, o kterou se dítě zajímá. Také je již schopno porozumět příčinám a souvislostem určitých jevů.

Starší školní věk (11-15 let) provází další významné vývojové změny. Rozvíjí se jeho vnímání, zvyšuje se sebevědomí, vytváří si svoje názory na věci kolem sebe, přemýšlí o nich a hodnotí je. Také rozumí abstraktním pojmům, jako je například pravda, spravedlnost aj. Při komunikaci využívá specifických obrátů, slangu, je emocionálně nevyrovnaný, nerozumí sám sobě, nepřijímá kritiku a rady dospělých. Čas tráví ve vrstevnických skupinách, které ovlivňují jeho postoje, názory. Zároveň se v těchto skupinách projevuje prvek sounáležitosti, který následně při výslechu může být příčinou nepravdivého doznání. Během výslechu je taktéž nutno brát v úvahu projevy, pojící se zejména s koncem této fáze, a to: s domýšlivostí jedinců, nedůtklivostí, vzdorovitostí či sklonům k výmyslům aj.

Mladistvý (15-18 let). V tomto období dochází u jedince k dotváření jeho osobnosti, pocíťování potřeby nezávislosti na jiných lidech a potřeby samostatnosti. Jeho pohled na okolní svět je kritický. Při komunikaci využívá často slangových či jiných výrazů charakteristických pro tuto věkovou skupinu. Během této fáze dítě stále není schopno posoudit odpovědnost (společenskou, osobní) za důsledky svého počínání.⁴³

⁴² KACAFÍRKOVÁ, Marcela. Věrohodnost výpovědí nedospělých a mladistvých osob v trestním řízení. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 10, s. 20-22.

⁴³ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 61-62

3. Zvláštnosti výslechu dětí

3.1 Právní úprava výslechu dětí

Právní úpravu výslechu dítěte lze najít zejména v TrŘ, dále v TZ, v ZSM či okrajově také v zákoně o obětech TČ. Zmíněné právní úpravy respektují a zároveň vyplývají z mezinárodních smluv, které byly Českou republikou přijaty. Na základě těchto právních předpisů je mládeži v trestním řízení poskytováno šetrnější a přizpůsobenější zacházení jejich věku a vyspělosti (mravní, rozumové). Dítě může být vyslýcháno v postavení svědka, podezřelého, obviněného, případně oběti.

Dle ustanovení § 102 odst. 1 TrŘ je pro výslech dětského svědka (jedince do osmnácti let) nutno dodržet několik podmínek. Jestliže je dítě v pozici svědka vyslýcháno o okolnostech, které by v souvislosti s opětovným vybavováním vzhledem k věku dítěte mohly narušit jeho vývoj (mravní, duševní), je nutné provést výslech obzvlášť ohleduplně a takovým způsobem, aby byl obsahově dostatečný, a nebylo třeba ho provádět znovu. Dále musí být k výslechu vždy přizván orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) či osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže (může se jednat o pedagoga, dětského psychiatra či psychologa). Tyto osoby se podílejí na řádném provedení výslechu. Co se týče otázky přítomnosti rodiče u výslechu dítěte, zákon to umožňuje, nicméně rozhodnutí o jejich přibrání závisí na rozhodnutí vyslýchajícího – ten rozhoduje, zda to přispěje k provedení výslechu či nikoli (např. pokud hrozí, že dítě před ním nebude vypovídat pravdivě). Přibrané osoby mohou dát podnět k přerušení, zastavení nebo přesunutí výslechu na jiný termín v případě, že dojdou k závěru, že realizace či pokračování v něm by mělo negativní dopad na psychický stav vyslýcháného. Tento návrh se schválí, jestliže v konkrétním případě nehrozí nebezpečí z prodlení.

Odstavec 2 § 102 TrŘ zdůrazňuje, že výslech by měl být opakován pouze v nezbytných případech. Dále také obsahuje možnost v řízení před soudem provést důkazy formou přečtení protokolu či přehráním zvukové a obrazové

nahrávky, která byla pořízena o výsledku uskutečněném skrze videokonferenční zařízení, a to i bez splnění podmínek vyjmenovaných v § 211 odst. 1 a 2 tohoto zákona. V § 102 odst. 2 lze rovněž najít informaci o tom, že je možné vyslechnout i přibranou osobu, a to v souvislosti s provedením výsledku – způsob jeho provedení, úplnost protokolu atd.

Odstavec 3 §102 se poté vyjadřuje k tomu, kdo je oprávněn pokládat otázky osobě mladší osmnácti let – tím je pouze orgán činný v trestním řízení.

3.1.1 Výslech dětského svědka, jenž je proveden jako neopakovatelný či neodkladný úkon

Vymezení pojmů neopakovatelný a neodkladný úkon lze nalézt v § 160 odst. 4 TrŘ. Za neodkladný úkon se považuje úkon, který je nutno provést před zahájením trestního stíhání, neboť jeho nevčasným provedením by mohlo dojít ke ztrátě či zničení důkazu důležitého pro trestní řízení. Neopakovatelným úkonem se poté rozumí úkon, který ve stádiu řízení před soudem nemůže být proveden. O provedeném úkonu se musí sepsat protokol, ve kterém se uvedou skutečnosti, které vedly k provedení výsledku jako neopakovatelného či neodkladného úkonu.

V případě, že je nezbytné realizovat výslech svědka (dítěte) před zahájením trestního stíhání, postupuje se dále dle § 158a TrŘ a výslech vykoná orgán Policie České republiky na návrh státního zástupce jako neodkladný či neopakovatelný úkon. Aby byl takovýto úkon platný, je vždy nutná přítomnost soudce. Soudce je odpovědný za provedení výsledku z hlediska zákonnosti – tzn. kontroluje, zda byly přítomny osoby, jejichž účast je u výsledku dítěte povinná či zda byl dodržen aspekt šetrnosti výsledku.

Výhodu provedení výsledku jako neodkladného či neopakovatelného úkonu lze spatřovat ve skutečnosti, že dítě se nemusí účastnit stádia hlavního líčení a znovu absolvovat výslech a popisovat prožité události, které jsou mnohdy pro dítě velice nepříjemné až traumatizující – tzn. provedení výsledku touto formou slouží jako ochrana před sekundární viktimizací jedince.⁴⁴

⁴⁴ VARENINOVÁ, Sandra. Zvláštnosti výsledku dětského svědka v přípravném řízení trestním. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2018, roč. 15, č. 6, s. 42-45. ISSN 1214-3758.

3.2 Historie problematiky výslechu dětí

Názory na to, zda je dítě schopné poskytnout věrohodnou výpověď se v průběhu historie měnil. Například ve 20. století se mělo za to, že dítě tohoto úkonu způsobilé není – ze zastánců tohoto názoru lze uvést například psychologa Alfreda Bineta, Williama Sterna či Julienu Varendoncka. Tito zastávali názor, že významnou příčinou nevěrohodných výpovědí dětských svědků je jejich vysoká sugestibilita na návodné otázky, a celkově jejich výpověď obsahuje mnoho nedostatků, včetně informací založených na fantazii, které oni samy pokládají za pravdivé.

Novější studie však přinesly odlišné výsledky, co se týče způsobilosti dítěte vypovídat věrohodně. Nyní je nedospělý jedinec běžně považován za osobu schopnou předat hodnověrné informace důležité pro objasnění případu. Studie ukázaly, že u dětí se proces formování výpovědi neliší od dospělých osob (viz podkapitola 1.4 Aspekty a etapy formování výpovědi) a navíc, že za určitých podmínek mohou školní děti uchovat v paměti větší množství informací (včetně více detailů) než osoby dospělé.

Jak již bylo zmíněno, v současnosti se dítě považuje za schopné hodnověrné výpovědi. S touto skutečností počítá i český právní řád, který v sobě obsahuje podmínky provedení tohoto druhu výslechu. Jsou-li pochybnosti o způsobilosti dítěte k podání výpovědi, lze nechat jeho stav znalecky vyšetřit.⁴⁵

3.3 Zvláštnosti výslechu dětí

Na základě výše zmíněných poznatků lze konstatovat, že pro výslech dětí platí určitá specifika a zvláštnosti ve srovnání s výslechem dospělých. Výslech je nutno upravit v závislosti na jeho mentální zralosti a výkonu paměti. Taktéž se musí brát v úvahu řada faktorů, které mohou ovlivnit výsledek, nebo celkovou kvalitu výpovědi – ať už se jedná například o faktor sugesce, dětské lži či obecně prostředí, ve kterém k výslechu dítěte dochází.⁴⁶

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9., s. 341-342

⁴⁶ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9., s. 168

3.3.1 Příprava výsledku dítěte

Každému výsledku musí předcházet příprava, zvláště jde-li o výsledek dítěte. Pokud k důkladné a pečlivé přípravě nedojde, hrozí zde riziko nezbytnosti opakování takového výsledku, které posléze může vést až k nežádoucí sekundární viktimizaci dítěte.

Obsahová (věcná) příprava výsledku zahrnuje ujasnění si procesního postavení vyslýchaného dítěte, a rovněž k jakým skutečnostem by se dítě mělo vyjádřit. Na základě toho dochází poté ke stanovení pořadí výsledku mezi ostatními chystanými úkony a délky jeho provedení, po zvážení individuálních charakteristik vyslýchaného. V rámci přípravy musí být dodržena zásada včasnosti, a to zejména pro výsledek jedinců nižšího věku. Důvodem je jejich schopnost udržet vzpomínku po omezeně dlouhou dobu a taktéž riziko ovlivnění dítěte ze strany blízkého okolí.

V souvislosti s délkou výsledku existují určitá doporučení daná věkem dítěte. Zhruba 15 minut by měl trvat výsledek dítěte ve věku 5-7 let, cca 20 minut se doporučuje u dítěte v rozmezí 7-10 let, 25 minut u dětí ve věku 10-12 let, 30 minut u jedinců mezi 12.-15. rokem života. Pro skupinu mladistvých doba pro výsledek vymezena není, nicméně je nutné, aby maximálně po uplynutí hodiny byla udělena přestávka.

Dále by se tato fáze přípravy měla zaměřit na tvorbu a formulaci otázek, na které dítě bude odpovídat, a zároveň volbu osoby vyslychajícího a taktiky výsledku. K volbě vhodné taktiky výsledku je nezbytné se seznámit s osobností vyslychané osoby – tzn. jeho schopností správného vnímání, chápání, zapamatování si, či následné reprodukce, jeho zdravotním stavem, dále také jeho koníčky, zájmy, rodinným zázemím, jeho vztahem k rodičům, sourozencům, školnímu zařízení, kamarádům, autoritám aj.

Ve fázi organizačně-materiální přípravy se řeší otázka osob, které se budou účastnit výsledku dítěte. Zákon vymezuje osoby, jejichž účast na výsledku je povinná, ostatní osoby se volí na základě jejich možného přínosu jako znalců či konzultantů (př.: dětský psychiatr). Dále se musí rozhodnout, zda provést úkon za účasti rodičů, nebo zda by jejich přítomnost mohla zmařit či narušit průběh a

výsledek výslechu. Argumentem proti může být nebezpečí toho, že se rodič během výslechu projeví tak, že dítě vycítí jeho nesouhlas, a změní svou výpověď tak, aby rodiči – autoritě vyhověl. Účast rodiče není rozhodně vhodná v situaci, kdy dítě vypovídá proti příbuznému.

Kromě výběru osob se rozhoduje rovněž o způsobu, jakým dojde k předvolání dítěte, dále o vhodném místě a času provedení výslechu, technických prostředcích, demonstračních pomůckách atd. K předvolání dítěte může dojít skrze zákonného zástupce – nejčastěji rodiče, další možností je poté skrze školské zařízení či výchovné, nebo zdravotnické zařízení. Lze to provést osobně, písemně nebo telefonicky.⁴⁷

3.3.2 Průběh výslechu

Jednou z nejdůležitějších součástí výslechu je prvotní navázání kontaktu s dítětem, které rozhoduje o úspěšnosti celého výslechu.

Na úvod by se vyslýchající měl dítěti představit, představit ostatní osoby účastníci se výslechu a nabídnout vyslýchanému ruku. Co se týče oslovování dítěte (otázka tykání a vykání), doporučuje se vykat jedinci, který již dokončil základní vzdělání (tzn. od 14-15 let věku). Vyslýchající by si měl během výslechu dát pozor na své nonverbální projevy (tón hlasu, gestikulaci, oční kontakt aj.), které mohou v dítěti vyvolávat smíšené či nepříjemné pocity a stavy. Co se nonverbálních projevů, a změn těchto projevů týče, tak u vyslýchaného dítěte by se měly během výslechu pečlivě pozorovat, neboť můžou být důležitým zdrojem informací – např. o pravdivosti vypovídaných informací, momentálním emociálním stavu dítěte atd.⁴⁸

Vyslýchanému musí být sdělen důvod jejich setkání, dále se mu v přizpůsobené podobě vysvětlí jeho procesní postavení. Každý vyslýchaný musí být na začátku výslechu poučen o právech a povinnostech. V případě dítěte musí být poučení přizpůsobeno jeho věku tak, aby ho pochopilo. U menších dětí se

⁴⁷KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 63-64

⁴⁸PROCHÁZKOVÁ, Jana a Alena KOLÁŘOVÁ. *Metodika používání demonstračních pomůcek při výslechu dětských obětí – pracovní sešit*. Praha: Tiskárna MV s.p.o., 2015., s. 13-14

zjišťuje, jak vnímají lež, a jestli tomuto výrazu vůbec rozumějí. V rámci poučení dochází i k vysvětlení toho, co ho během výslechu čeká, co se po něm žádá, a že může odmítnout vypovídat proti příslušníkům své rodiny. Dítěti do 15 let je bezvýznamné hrozit následky lživé výpovědi, neboť je trestně neodpovědné.

K navázání prvotního kontaktu s dítětem je vhodné začít konverzací na neutrální téma z oblasti, ve které je dítě jisté – např. zájmy, kamarádi atd. Rovněž lze dítě pobídnout k vyprávění krátké historky – toto vyprávění poté slouží jako užitečný zdroj informací pro vyslychajícího o paměti vyslychaného, jeho slovní zásobě, uvažování, orientaci v prostoru a čase, vyjadřovacích schopnostech atd.

Posléze se již výslech směřuje k hlavnímu tématu a předmětu samotného výslechu. Je nutné poskytnout dítěti dostatečný prostor k tomu, aby se mohlo bez přerušování k záležitosti vyjádřit. Až poté co dítě neví, jak pokračovat, nastává fáze dialogu, kdy mu vyslychající začne klást doplňující otázky.⁴⁹

3.3.3 Taktické postupy výslechu dítěte

Důležitým faktorem pro příznivý průběh výslechu dítěte je zajištění optimálního výslechového prostředí. V místnosti by neměly být zbytečné předměty, které by narušovaly pozornost vyslychaného, taktéž je žádoucí zamezit veškerým dalším možným rušivým vlivům, jako jsou například stavební práce, vcházení do místnosti lidmi, kteří se výslechu neúčastní atd. V souvislosti s výběrem výslechové místnosti se často jeví jako nejvhodnější tzv. speciální výslechová místnost, o níž bude pojednáno více později v rámci této kapitoly.

Při formování psychologického kontaktu mezi dítětem a vyslychajícím je důležitým faktorem i osobnost vyslychající osoby. Její zkušenosti a schopnosti v této oblasti mohou výrazně přispět k úspěšné realizaci výslechu. Existují určité základní psychické předpoklady, kterými by měla vyslychající osoba disponovat, těmi jsou: mimořádné komunikační dovednosti (schopnost získat si důvěru dítěte, navázat s ním spojení, probudit v něm pocit bezpečí, zapůsobit tak, aby samo chtělo vypovídat a samozřejmě získat od něj podstatné informace); mimořádné

⁴⁹ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 67

pozorovací dovednosti (všímání si drobných změn v chování jedince); odolnost vůči subjektivnímu vciťování se a prožívání události společně s vyslýchaným; adaptabilita (schopnost reagovat na měnící se situaci během výslechu (například v případě, kdy se výslech dostává do bodu události, který pro dítě není příjemný); paměťové schopnosti.⁵⁰

V souvislosti s osobou vyslychajícího je vhodné také zmínit, že zde nesmí být vizuální podoba s pachatelem a v některých případech je vhodné (nikoli povinné), aby vyslychajícím byla osoba opačného pohlaví, než je známý pachatel. Taktéž by vyslychající neměl být do určitého věku dítěte oděn do uniformy, ale do běžného civilního oblečení.⁵¹ Rizikem je, že by uniformovaný policista mohl v dítěti vzbudit pocity tísně a strachu z „úřední autority“ a vytvořit u něj blok v komunikaci. Komunikační blok může u dítěte vyvolat i styl, jakým je s ním jednáno. Přehnaně autoritativní chování, odborné a složité vyjadřování či odměřené, úřednické vystupování je v některých případech pro výslech dítěte nevhodné až kontraproduktivní, stejně tak jako kárání za chyby. S tím, jak najít míru např. v autoritativním vystupování vůči dítěti je někdy obtížné, nicméně s tímto a dalšími specifiky týkající se výslechu dítěte má napomocť již zmiňovaný speciální výcvikový kurz, jenž by měl každý vyšetřovatel, který se chce v této oblasti angažovat, předem absolvovat.⁵²

Kromě formování kontaktu, se mezi taktické postupy řadí i tzv. analýza výpovědi vyslychaného během výslechu. V případě výslechu dětí se musí hledět na fakt, že dětské vnímání může být ovlivněno jejich nezkušeností, neznalostí smyslu či chybným výkladem určitých jevů, což vede k nepřesnostem a nepravdám v jejich výpovědi. Nesprávné údaje však dítě může uvádět i záměrně. Faktorem poukazujícím na možné nepravdivosti či zkreslenosti ve výpovědi jsou např.: užití slov a obrátů nepřírodných dítěti jeho věku a neschopnost vysvětlení

⁵⁰ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 66-67

⁵¹ KUBÍKOVÁ, Iveta. *Výslech ako kriminalistická metóda*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002. ISBN 80-8054-268-6., s. 71

⁵² CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9., s.168

těchto slov, vnitřní nesoulad údajů ve výpovědi, detailnější obsah výpovědi při opakovaném výslechu aj.

Další taktický postup se zaměřuje na usnadnění vyslýchanému dítěti rozpomenutí si na těžko vybavitelné informace uložené v jeho paměti, nebo na pomoc při potížích s reprodukcí dříve vnímaného. Mezi způsoby, kterými se vyslýchající snaží vyvolat v dítěti vzpomínky na událost, lze zařadit způsob asociace. Ten je založen na domněnce, že pokud dojde k vybavení si konkrétních detailů události, může to u vyslýchaného vyvolat celý obraz vnímané události či její část, kterou dítě považovalo za zapomenutou. Prostředkem, který se užívá pro vyvolání asociace je tzv. znovupoznání. To, spočívá v předkládání různých předmětů a modelů (např. fotografií) – je však nutné předem zvážit, zda to na dítě nebude mít traumatizující účinek (zejména v souvislosti se sexuálními trestnými činy, nebo činy násilné povahy).

V případě, že má dítě potíže s popsáním události z důvodu neschopnosti pojmenovat či vysvětlit určité skutečnosti, je možno mu poskytnout různé pomůcky, které mu toto usnadní – příkladem jsou demonstrační pomůcky „Jája a Pája“ využívané v případě výslechu dítěte s podezřením na sexuální zneužívání.

Posledním taktickým postupem je tzv. psychologické působení na lživě vypovídající dítě. Jestliže u výslechu starších jedinců dojde k zjištění, že vypovězená informace není v souladu s ostatními informacemi ve výpovědi, nebo s jinými zjištěnými důkazy, může vyslýchající tohoto zjištění využít, a vyžadovat vysvětlení tohoto rozporu. Jestliže vyslýchající odhalí, že dítě bylo před výslechem „připraveno“ jinou osobou, či se skupina kamarádů domluvila na shodné verzi, možnou reakcí vyslýchající osoby je rozšířit předmět výslechu o detaily či okolnosti, na něž není připraveno. Tímto vyvede vyslýchaného z klidu, a přiměje ho vypovídat podle pravdy. Účinný způsob, který se využívá k získání pravdivé výpovědi, je stimulování a působení na pozitivní vlastnosti vyslýchaného.⁵³

⁵³ KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-294-2., s. 68-72

3.3.4 Sugescce a sugestibilita

S výslechem dítěte jsou nepochybně spjaty termíny sugescce a sugestibilita. Pojem sugescce lze vymezit jako určitou formu působení na druhého jedince s cílem ovlivnit jeho názory, myšlení, postoje tak, aby se ztotožnil s názory ovlivňující osoby. Sugestibilita je poté vnitřní dispozice k nekritickému přebírání názorů druhých osob tzn. dispozice k sugesci. Je prokázáno, že míra sugestibility je vedle jiných faktorů podmíněna i věkem. Děti a starší lidé jsou obecně sugestibilnější. Starší lidé jsou ovlivnitelní zejména ze strany osob, kterým důvěřují nebo ze strany osob, které uznávají za autority.

Sugestivní otázky a výslech. Dalo by se říci, že sugestivní otázky jsou otázky, které navádějí vyslýchaného k takovým odpovědím, které jsou od vyslýchajícího vyžadovány, a které zároveň zásadně ovlivňují pravdivost výpovědi. Příkladem může být otázka: „Sestře prováděl strýček to samé, že?“.

Jak již bylo výše zmíněno, vyslýchající si musí dávat pozor i na své nonverbální projevy, neboť i ty mohou mít sugestivní charakter – dítě vnímá, jak osoba reaguje na jeho odpovědi.⁵⁴ Sugestivní otázky, společně s kapciózními otázkami, jsou při provádění výslechu bezpodmínečně zakázány.

3.3.5 Kladení otázek

Otázky by měly být vždy přizpůsobeny a formulovány tak, aby jim dítě bylo schopno porozumět. Vyslýchající by se měl dále vyvarovat kladení otázek, na které lze odpovědět jednoslovným ano-ne, neboť přirozenější reakcí všech osob, nejen dětí, je odpovědět kladně. K odpovědi „ano“ jsou děti schopny se uchýlit i v případě, že nepochopily položenou otázku či chtějí vyhovět vyslýchajícímu (odpověď ne jim připadá jako projev nevychovanosti). Z této skutečnosti vyplývá, že dítě je nutno poučit o možnosti odpovědi „to si nepamatuji“ nebo „nevím“ v případě, že si není odpovědí jisto. Dalším doporučením pro výslech dítěte jsou

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4., s. 304

neukončené věty – nedojde ke klesnutí hlasem, čímž se pro dítě vytvoří prostor větu doplnit. Platí, že člověk má tendenci dřív nebo později větu dokončit.⁵⁵

3.4 Speciální výslechová místnost

Jak již bylo několikrát zmíněno, na úspěšnost výslechu a kvalitu výpovědi má nezanedbatelný vliv i prostředí, ve kterém výslech probíhá. Týká se to zejména místa, kde se výslech realizuje a poté klimatu v místnosti, které ovlivňuje řada činitelů – např. různé rušivé prvky, vybavení místnosti aj. V souvislosti s eliminací těchto rušivých prvků a zvýšením úspěšnosti výslechů byly vybudovány tzv. speciální výslechové místnosti (dále jen „SVM“). Za SVM je považováno *„vhodně uspořádané a technicky vybavené pracoviště vyslychajícího zajišťující maximální autenticitu celého výslechu a jeho přesnou dokumentaci za současného prohloubení záruk zákonnosti.“*⁵⁶

Rozlišují se dva druhy SVM, a to: SVM, která je vyhrazena pro realizaci výslechů zločinců napojených na organizovaný zločin či terorismus a poté SVM, která je přizpůsobena výslechu zvláště zranitelných osob, nejčastěji potom dětí.⁵⁷

SVM se využívají jak pro výslechy dětských pachatelů, svědků, tak i poškozených, zejména činy mravnostní povahy.

Smyslem budování SVM je snaha o eliminaci či alespoň snížení rizika vzniku druhotné újmy u svědka/ oběti. Taktéž se má za to, že jestliže je výslech dítěte uskutečňován ve střízlivě vybavené, nehostinné místnosti, může to v dítěti vyvolat pocity úzkosti, strachu, které mají ve výsledku vliv na jeho paměť a na jeho schopnost vybavovat si dříve vnímané.

SVM je tvořena nejméně dvěma místnostmi, které jsou provázány monitorovací audio a videotechnikou. Vybavení výslechové místnosti, má působit uklidňujícím dojmem tak, aby se osoba cítila příjemně a nebála se

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9., s. 343

PROCHÁZKOVÁ, Jana a Alena KOLÁŘOVÁ. *Metodika používání demonstračních pomůcek při výslechu dětských obětí – pracovní sešit*. Praha: Tiskárna MV s.p.o., 2015., s. 14

⁵⁶ STRAUS, Jiří, Miroslav NĚMEC a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1., s. 214

⁵⁷ NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6., s. 370

vyslýchajícímu otevřít a sdělit mu svou výpověď. Tato místnost je vymalována příjemnými barvami, je vybavena hračkami (přiměřené množství, aby neodváděly pozornost), knihami, polštářky atd. Současně jsou v této místnosti nainstalovány kamery a mikrofony, které zaznamenávají celý průběh úkonu.

V druhé místnosti, která slouží jako technická místnost, a která je oddělena od výslechové místnosti tzv. jednocestným zrcadlem, se nacházejí osoby, jejichž účast na úkonu je obligatorní. Může se jednat o soudce, pracovníka OSPOD, státního zástupce, psychologa, zákonného zástupce aj.

Policista, který se chce zaměřit na výslechy mládeže a dalších zvláště zranitelných osob, musí projít speciálními kurzy, které jsou uskutečňovány od roku 2013. Během těchto kurzů si policisté zkoušejí různé modelové situace, rozebírají případové studie atd.⁵⁸

První dvě SVM byly vybudovány v roce 2004 v Ostravě a Praze. Zřizování SVM se od roku 2007 věnuje odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky. K 31.1. 2022 existuje a je využíváno celkem 77 SVM na území České republiky.⁵⁹

3.5 Výslech dítěte s podezřením na sexuální zneužívání

Mezi nejnáročnější výslechy patří výslechy dětí, které se staly oběťmi sexuálně motivovaného trestného činu (nejčastěji zneužívání). Z výzkumných šetření vyplývá, že nejčastějšími pachateli tohoto trestného činu jsou rodinní příslušníci, a to až ve 45 % případů. Dalších 40 % poté pochází z blízkého okolí rodiny – přátelé, známí atd.

Fakt, že děti ve většině případů znají pachatele, mají k němu nějaký vztah, je důležitým faktorem pro jejich výslech. Bylo vypořádáno, že děti, které znaly osobu, která jim ubližovala, častěji vypovídají lživě, mnohdy své výpovědi upravují či pozměňují. Ničím výjimečným není ani situace, kdy dítě svou výpověď

⁵⁸ Speciální výslechové místnosti. *Prevence se musí vyplatit: Dobrá praxe* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

⁵⁹ Specifické programy prevence kriminality: Speciální výslechové místnosti. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

dodatečně odvolá, přičemž důvodem může být například silný nátlak ze strany rodiny.⁶⁰ Rodina mnohdy dítě dokonce vydírá (citově) či mu vyhrožuje, aby se takto chovalo – převážně u případů zneužívání prováděného členem rodiny. I když nátlak na dítě přichází nejčastěji od jednoho z rodičů, manipulátory jsou v některých případech i prarodiče nebo zmanipulovaní sourozenci.

Dá se konstatovat, že oběť (dítě) násilného trestného činu je zároveň i svědkem událostí. Věrohodnost svědecké výpovědi může být odborně zkoumána, přičemž znalec posuzuje získanou výpověď v souvislosti se strukturou osobnosti dítěte a jeho mentální úrovní. Při hodnocení věrohodnosti výpovědi se také prověřuje neexistence motivu msty nebo např. snaha „vyštvat“ obviněného z rodinného kruhu – více u starších jedinců.⁶¹

Při vlastním výslechu musí být vyslýchající velmi trpělivý (nepřerušovat, nepopohánět dítě), chápavý, empatický a snažit se v dítěti vyvolat pocity bezpečí a důvěry. Co se vzhledu týče, osoba vyslýchajícího nesmí být vizuálně podobná pachateli. Pokud by byla, výslech s největší pravděpodobností nebude úspěšný. Spontánní výpověď by vyslýchající měl doprovázet přirozeným očním kontaktem, přikyvováním a rekapitulací sděleného formou otázky. Až poté co dítě viditelně neví, jak pokračovat, vyslýchající začíná klást doplňující či jiné otázky. Na konci výslechu potom musí dojít k sepsání protokolu, kdy je nutné zadokumentovat doslovné znění otázek i odpovědí dítěte.

U dětské oběti sexuálního útoku je žádoucí výslech začít u prvotních případů sexuálního napadení, neboť většinou s nimi jsou spojeny méně traumatické pocity než s útoky posledními (intenzita a forma se stupňuje).⁶²

3.5.1 Demonstrační pomůcky

K výslechu dětských obětí se v rámci Policie ČR využívají demonstrační pomůcky Jája a Pája. V současné době existuje velký soubor těchto loutek, které

⁶⁰ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9., s. 344-345

⁶¹DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk MATĚJČEK a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5., s.160-162

⁶²ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9., s. 347

zobrazují úzkou i širokou rodinu obou pohlaví. Jde tedy o dívku a chlapce, dospělé ženu a dospělého muže, starého muže a starou ženu. Na těchto loutkách jsou anatomicky zobrazeny pohlavní orgány, otvory a u „dospělých“ loutek jsou přidány i druhotné pohlavní znaky (ochlupení, poprsí).

Používají se v okamžiku, kdy se u vyslýchaného objeví potíže se vyjádřit či něco pojmenovat, popsat, nebo vůbec nechce mluvit, mluví velmi tiše. Využívají se také pro zpřesňování verbálního projevu, nebo u výslechu dětí, které příliš neovládají český jazyk. Platí, že tyto pomůcky by neměly být ve výslechové místnosti mezi ostatními hračkami.

V okamžiku, kdy vyslýchající usoudí, že je vhodné demonstrační pomůcky použít, tak nejdříve dítěti nechá vybrat postavu, která bude znázorňovat jeho – tzv. identifikační postava. Menší jedinci se potom nechají, aby loutce sundali oblečení, zatímco se pozorují jejich reakce. Poté vyslýchající vyzve dítě, aby popsalo části těla, které vidí. Dítě se nikdy neopravuje, pokud nazve pohlavní orgány způsobem, na který je zvyklý, avšak anatomicky nesprávný. Vyslýchající dále užívá tytéž výrazy. Před dítě se poté předloží další loutky a vyzve se, aby vybralo tu, která má představovat pachatele. Posléze se přistupuje k vlastnímu popisu události.⁶³

Tyto loutky se využívají nejen při výslechu obětí, ale mohou posloužit i pro výslech dětských pachatelů a svědků.

3.6 Negativní faktory ovlivňující výslech

Negativní faktory, které ovlivňují nejen výslechy zranitelných osob, ale současně i výslechy ostatních osob, které se do této skupiny neřadí, lze rozdělit na faktory objektivní a subjektivní. Těchto faktorů je celá řada.

Mezi negativní subjektivní faktory, které mohou mít vliv na kvalitu a úspěšnost výslechu, je možné zařadit například snížený intelekt vyslýchané osoby, zvýšenou sugestibilitu vyslýchaného, užívání nevhodných výrazů pro určitou věkovou skupinu osob, zvyšování hlasu, dále může jít o ovlivnění návykovými látkami, nebo o podlehnutí prvnímu dojmu či předsudky. I přístup

⁶³ PROCHÁZKOVÁ, Jana a Alena KOLÁŘOVÁ. *Metodika používání demonstračních pomůcek při výslechu dětských obětí – pracovní sešit*. Praha: Tiskárna MV s.p.o., 2015., s. 8-9, s.15-19

vyslýchajícího může být negativním faktorem – např. jeho neurvalost, arogantnost, hrubost, pohrdavost atd.

Negativním objektivním činitelem může být například místo, kde výslech probíhá – na základě výše zmíněné teorie lze konstatovat, že na vyslýchanou osobu má vliv prostředí, ve kterém má vypovídat – zda se jedná o strohou kancelář, nemocnici či např. speciální výslechovou místnost. Vyslýchaného mohou negativně ovlivňovat i různé rušivé vlivy, jako je vrtání, tikání hodin, hlučné hlasy z vedlejších místností, nebo sem lze zařadit i selhání techniky a mnoho dalších.

4. Praktická část

Pro praktickou část bakalářské práce byla zvolena kvalitativní metoda řízeného rozhovoru. Rozhovor je jednou ze součástí dotazování, přičemž lze rozlišovat několik jeho podob – v této práci jde konkrétně o strukturovaný (řízený) rozhovor, který spočívá v předem připravených otevřených otázkách, které jsou dotazovanému kladeny, a při nichž je nutné dodržet jejich pořadí a formulaci.⁶⁴

Rozhovor byl proveden s policistkou z Oddělení obecné kriminality, Územního odboru Benešov, která se specializuje na trestné činy páchanými na dětech a dětmi. S výslechy má bohaté zkušenosti, její výslechová praxe čítá 7 let. Tento rozhovor se uskutečnil dne 7.2. 2022 na územním odboru Policie ČR v Benešově.

Cílem praktické části je ověřit, zda teoretické poznatky odpovídají tomu, jak jsou výslechy mládeže realizovány v praxi a současně se blíže seznámit s výslechovou praxí v případech, kdy je nutné vyslechnout osobu mladší 18 let. Sběr dat probíhal přímo na pracovišti respondentky a s jejím souhlasem byl rozhovor pro účely této práce nahráván.

4.1 Řízený rozhovor

1) Prošla jste speciálním výcvikem na výslech dětí? Jak probíhal?

Ano, absolvovala jsem dva specializované kurzy. Každý trval jeden týden a skládali jsme tam závěrečnou zkoušku. Dělali jsme modelové situace ve SVM, kde jsme si zkoušeli, byť jen s kolegy nějaké modelové situace, potom jak používat demonstrační pomůcky při výslechu. Hodně jsem kvitovala přítomnost specialistů z oborů psychologie, psychiatrie, dětské gynekologie, soudců, sociálních pracovníků tedy odborníků, se kterými spolupracujeme. Jediný, kdo mi tam scházel, byl státní zástupce, který je garantem naší práce, je dozorovým orgánem nad naší prací, takže pro možné zkvalitnění naší spolupráce do budoucna bych uvítala, kdyby se účastnil i on.

⁶⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6., s. 112

2) Jak často se setkáváte s potřebou vyslechnout dítě? V souvislosti s jakým trestným činem to nejčastěji bývá?

Vzhledem k tomu, že se zabývám vyšetřováním TČ páchaných na dětech a dětmi, tak převážně dostávám trestnou činnost, kde dítě figuruje jako podezřelý, poškozený nebo v pozici svědka. Nejčastěji to bývá pohlavní zneužití, týrání ve společné domácnosti, což se týká dětí v útlejším věku, u mladistvých potom jde o drobné krádeže, poškození cizí věci.

3) Jakým způsobem se odlišuje příprava na výslech dítěte od přípravy na výslech dospělého?

Příprava je určitě podrobnější, a to v tom, že o tom dítěti musíme hlavně zjistit co nejvíce informací, než se s ním poprvé setkáme. Nejde jen o to, sepsat písemné oznámení a poslat rodičům, že se bude vyslýchat jejich dítě. Musí se hlavně přes sociální odbor zjistit, zda je dítě vedeno v evidenci, jestli se řešily nějaké problémy, abychom měli povědomí o dítěti jako takovém. Poté musíme dát vědět zákonnému zástupci a sociálnímu odboru, který musí být přítomen úkonu. Potom také záleží, jestli se jedná o neopakovatelný nebo neodkladný úkon, kde musí být přítomen státní zástupce, soudce, takže je nutné sladit termíny výslechu tak, aby se to hodilo všem těmto osobám. Dále je nutné připravit speciální výslechovou místnost, kterou preferuji, protože si myslím, že to je nejpříznivější prostředí pro dítě. Připravím si otázky, které budou dítěti kladeny u výslechu. Vzhledem k tomu, že jde o děti, tak ty otázky musím připravit tak, aby byly pro dítě srozumitelné, žádné odborné výrazy. Příprava poučení je vždy oříšek, připravit to tak, aby to pochopily a byly schopny to zopakovat. V těchto věcech se právě liší výslechy dětí a dospělých, protože tohle tam není. Tam stačí napsat písemné předvolání, aby dorazili tam a tam, v tu a tu dobu, a oni jsou schopni si najít spoje, dopravit se tam ... tohle si dítě samo nezařídí.

4) Jak získáváte důvěru dítěte, aby chtělo vypovídat? Máte nějaké osvědčené způsoby/triky?

První kontakt je důležitá věc. Potom co ho zavedu do speciální výslechové místnosti, do prostředí, které je pro ně sympatické, tak ho s pokojem seznámím.

Samozřejmě, než se s dítětem setkám, zjistím si, jak mu mám říkat, čeho se vyvarovat. Některé dítě špatně reaguje na zdobnělity, jinému dítěti zase pachatel doma říká nějakým způsobem, tak je nevhodné, abych mu tak říkala. Často mu nabídnu, ať mi řekne, jak ho mám oslovovat, jak je mu to příjemné. Dále jaký měl den, jak se vyspal, nebo jaká byla cesta ... takže takové přirozené, jednoduché dětské otázky. Potom se ho zeptám, jestli si se mnou chce povídat, že jsem hrozně zvědavá ženská, která chce všechno vědět, no a ono se to vždycky nějak udělá.

5) Nechala jste někdy zkoumat psychický stav dětského svědka, pokud ano, co Vás k tomu vedlo?

Jejich věrohodnost necháváme zkoumat prakticky pokaždé, kdy provádíme výslech ve speciální výslechové místnosti a jedná se o svědky, respektive převážně poškozené. Duševní stav jako takový záleží na případu. Pokud by tam byla indicie o posttraumatické poruše, tak potom ano, ale věrohodnost jako takovou dáváme ke zkoumání vždycky, tzn. přizveme znalce z oboru psychologie i psychiatrie.

6) Používáte při každém podezření na sexuální trestný čin demonstrační pomůcky Jája a Pája?

Určitě a vždycky se mi zatím osvědčily, protože děti kolikrát nejsou schopny popsat polohu těl, například u pohlavního zneužití. Nedokážou často popsat ani oblečení. Když vidím, že mají problém, dám jim demonstrační pomůcky, tím se rozptýlí. Pobídnu je, aby si loutky svlékly a prohlédly. Při podezření na pohlavní zneužití je nechám pojmenovat části těl, jak jsou doma zvyklé. Co si budeme povídat, každý rodič učí dítě doma nazývat části těla různými slovy. Pro dítě je i snazší, když vidí, že já na to reaguji v pohodě, lépe se mnou komunikuje. Nechám je loutky svléknout, obléknout, a potom spolu hrajeme „loutkové divadlo“, kde dítě ukazuje, jestli táta seděl, ležel, jak ležel atd. Loutky jsou fajn. Dokonce se teď rozšířila řada i o babičku a dědu. Loutky jsou hezky ušité, aby se dětem líbily a zároveň byly vidět generační rozdíly.

Ad.1 Do kolika let dítěte je vhodné loutky využívat?

Záleží na duševním stavu dítěte. Když je dítě opožděné, má duševní poruchu nebo poruchu intelektu, tak bych ji využila i v osmnácti letech, kdyby to bylo potřeba. Myslím, že to nikde není definované, a že to ani definovat nelze. Opravdu záleží na tom, jak je na tom dítě komunikačně. Pokud slovní zásobu nemají, tak proč jim demonstrační pomůcky nenabídnout, když jsou k dispozici.

Ad.2 Záleží na pohlaví dítěte? Přistupují k demonstraci na loutkách dívky ochotněji než chlapci?

Nezaznamenala jsem. Pro děti v útlém věku je to prostě hračka jako kterákoli jiná a během výslechu to berou jako zpestření. Takže ne, nezaznamenala jsem, že by na to dívky reagovaly lépe než kluci.

Ad.3 Využívají se i jiné pomůcky kromě loutek Jája a Pája?

Nemáme k dispozici nic takového, opravdu jen ty demonstrační pomůcky jako takové a kresbu, tzn. tužku a papír. Nikdy jsem ani nepotřebovala pomůcky nahrazovat třeba plyšáky. Každopádně tyto demonstrační pomůcky jsou vážně dobrý nápad, nedokážu si přestavit, jak by tří až čtyřleté dítě bylo schopno popsat, ukázat, jak se co dělo.

7) Jak častá je v praxi situace, že dítě svoji výpověď odvolá?

Myslím si, že to je častější spíš u starších dětí, druhý stupeň základní školy, kdy jejich rozum už je jinde. Stalo se nám, že dítě jeden týden řeklo tohle, a druhý týden volala maminka, že si dítě všechno vymyslelo. Nestává se to tak často, ale stane se to. Také se to děje u případů, kdy řešíme pohlavní zneužití – rozvodová rodina, střídavá péče, rodiče jsou na nože a házejí na sebe špínu skrze děti.

8) Dá se říci, že existuje nějaký obecný faktor, díky kterému poznáte, že dítě lže?

Určitě oční kontakt. Potom může i to, že řeknete otázku a dítě, než aby spontánně odpovědělo, tak se třeba zahledí, nebo zakoulí očima, chvíli mlčí a pak něco střelí, nebo se tak různě vrtí, ale to jsou všechno jen domněnky. To si člověk

může říkat sám, ale samozřejmě to nemůžeme posoudit my, od toho tady máme znalce, kteří nám to vypoví ve znaleckém posudku, protože během výslechu samozřejmě běží i videozáznam. Oni si mohou pustit záznam výslechu, a tam přesně vidí to chování – ty odmlky, posunky, grimasy, mimiku ... Ale myslím, že právě ten oční kontakt a ty odmlky po otázkách mnohé naznačí, někdy.

Ad. 1 Jak reagujete, když odhalíte lež?

Snažíme se tu otázku během výslechu položit znovu, trochu jinak, čímž si i ověříme, zda dítě udrželo pozornost anebo třeba vypoví úplně jinak a poznáme, že lhalo, nebo mluvilo pravdu. Dítě na to ale neupozorňujeme, to potom rozebírá znalec. Ten, když si potom přizve i dítě, tak zkoumá nejen jeho intelekt, ale provádí i různá jiná šetření, zodpovídá různé otázky, například zda má dítě motiv mluvit nepravdu. Znalec se také ptá dítěte na tu věc jako takovou, takže dítě má možnost k tomu něco dodat. Tam se ukáže, jestli u znalců řekl to samé, co při výslechu. Dalo by se tedy říct, že se poté hodnotí všechno, co kde řekl.

9) Jaký máte názor na přítomnost rodičů při výslechu dítěte?

Záleží na případě, když je to nějaká drobná majetková trestá činnost a jde o starší dítě, 15 let plus, tak s tím problémem vůbec nemám, aby u toho rodič byl, protože to jsou věci běžnějšího charakteru a dítě nemá takový ostych o tom mluvit. Samozřejmě když se budeme bavit o násilné trestné činnosti, pohlavním zneužití, týrání, ohrožování výchovy dítěte, tam rodiče nepřizvu určitě. Už vůbec ne pak v případě, že je matka v daném případě vyslýchána jako svědek. Pokud to lze, tak rodiče eliminuji úplně v případě násilné kriminality nebo pohlavního zneužití. Jednak je to dítě vyslýcháno přede mnou, jako cizí osobou, které se bude svěřovat s hodně choulostivou věcí, která se v rodině děje, ale zároveň se chce nebo nechce zavděčit mámě. Takže pokud možno, tak ne.

10) Jakým chybám by se měl vyslýchající při výslechu dítěte vyvarovat? V kolika letech dítěte již není vhodné mu tykat?

Určitě není vhodné na dítě působit výchovně, protože přece jen k nám jde dítě kvůli tomu, aby nám sdělilo co nejvíc informací, a ne od toho, abychom mu

my řekli, že se zachoval špatně, a že by se měl chovat jinak. Dále na něj určitě nekřičet, neopravovat jeho výpověď nebo se ho neptat na otázky typu „Tak jak to teda bylo? Bylo to takhle nebo takhle?“ To znamená nenabízet mu možnosti odpovědí. Ptát se ho tak, aby musel odpovědět on sám. Nepoužívala bych úplně zdobněliny, protože některé děti na to nereagují dobře. A potom to jsou i takové věci jako nezvolit čas výslechu v 6 večer, nebo v 7 ráno, kdy dítě třeba musí mít i nějakou dojezdovou vzdálenost. Otázka tykání ... z praxe se bere, že nad 15 let by se mělo vykat v každém případě, ať je to svědek, poškozený, podezřelý. Takže já jim ze začátku vykám, sama jim nabídnu, že jestli chtějí, tak ať mi klidně tykají, že mi to nevadí. Takže mám spíš pozitivní reakce, že si pak oba tykáme a atmosféra je potom uvolněnější.

4.2 Východiska rozhovoru

Z rozhovoru s osobou, která se v této oblasti pohybuje řadu let vyplynulo, že výslechy dětí nejsou v praxi ničím neobvyklým. Potřeba vyslechnout dítě, a to v jakémkoli procesním postavení, totiž může vyvstat v různých případech.

Rozhovorem bylo potvrzeno, že pokud se chce osoba specializovat na výslech dětí, musí projít speciálním kurzem. Tento kurz má policisty prostřednictvím např. různých modelových situací či workshopů seznámit s touto problematikou a připravit je na situace, které mohou během výslechu dětí nastat.

Taktéž se potvrdilo, že nejčastěji se děti vyslýchají v souvislosti s trestným činem pohlavního zneužívání a týrání. V těchto případech se v praxi hojně využívají demonstrační pomůcky (loutky „Jája a Pája“), které vyšetřovatelům usnadňují jejich práci – toto tvrzení potvrdila i respondentka, která si jejich existenci velmi pochvaluje. Postup, jakým se s loutkami zachází a jak se používají, potom plně odpovídá výše zmíněné teorii. Respondentka rovněž poznamenala, že loutky nejsou určeny jen nejmenším dětem, ale pokud je to vhodné, tak se mohou využít i pro výslech dospělých – vždy záleží na posouzení vyslýchajícího a mentální úrovni osoby (př. případy výslechu mentálně retardované osoby). Literatura se nevyjadřuje k otázce, zda je zde souvislost mezi pohlavím dítěte a jeho ochotou demonstrovat vzpomínku na „panenkách“. Z praxe vyplývá, že pohlaví dítěte nemá podstatný vliv na jeho ochotu spolupracovat s loutkami.

Potvrzena byla i teorie zdůrazňující podstatnost pečlivé přípravy na výslech dětí. Je mnoho věcí, které si musí vyslýchající před prvním kontaktem s dítětem zjistit, prostudovat, dále v rámci přípravy musí zajistit prostory pro výslech, sladit termíny účastníků se osob, ujasnit si, jak dojde k poučení dítěte atd. Z rozhovoru vyplynula současně i důležitost prvního kontaktu s dítětem, který je pro výslech klíčový. Každý vyslýchající má své triky a způsoby, jak si dítě získat na svou stranu. Zásadní je však první kontakt nepodcenit a neztratit důvěru dítěte již na začátku. V tomto ohledu jsou na osobnost vyslýchajícího kladeny vyšší nároky než u výslechu dospělého.

Dále se ukázalo, že duševní stav dítěte se v praxi nezkoumá až tak často, jak by se podle odborné literatury mohlo zdát. Nicméně věrohodnost svědků a poškozených se zkoumá prakticky pokaždé.

Ohledně otázky dětského lhaní praxe potvrzuje, že důležitým vodítkem pro odhalení lhaní je mimo jiné oční kontakt. Oční kontakt a obecně pohyby očima mohou o dítěti a jeho emočním stavu mnoho prozradit. Nicméně vyslýchající tu není od toho, aby vyhodnocoval lhaní. To je později úkolem znalce, který prostřednictvím videozáznamu pořízeného během výslechu ve speciální výslechové místnosti na tuto otázku odpovídá.

Co se týče přítomnosti rodičů při výslechu dítěte, tak teorie říká, že to, zda jim vyslýchající umožní být ve výslechové místnosti, je v jeho rukou. Realita je taková, že pokud se nejedná o mladistvého, který je podezřelý z nějakého bagatelního provinění, tak ve většině případů jim vyslýchající tuto možnost neumožní.

V závěru byl položen dotaz i na chyby, kterým by se měl vyslýchající vyhnout. Mezi ně patří nehrát si na rodiče či učitele a kárat dítě, nezvyšovat na něj hlas, neopravovat jeho výrazy a označení, netykat mladistvému a mnoho dalších. Pokud se totiž vyslýchající dopustí chyby či více chyb, může výrazně přispět k neúspěchu výslechu a tím zkomplikovat vyšetřování.

Závěr

Tématem mé bakalářské práce byl výslech speciální skupiny jedinců, a to konkrétně skupiny zvlášť zranitelných osob. Cílem práce bylo z dostupné odborné literatury a platných právních předpisů shrnout tuto problematiku a zaměřit se na odlišnosti a specifika provedení těchto výslechů, se zaměřením na děti. K naplnění tohoto cíle bylo využito několika výzkumných metod, zejména poté metody monografické, literární rešerše, popisné, analýzy, syntézy a dedukce.

Při rešerši literatury k této práci jsem došla k závěru, že výslech jako kriminalisticko-taktická metoda je podrobně rozebrán a charakterizován celou řadou autorů. Nicméně autorů, kteří by popisovali výslechy zranitelných osob a postihovali zvláštnosti takových výslechů, už takové množství není.

První kapitola práce je věnována obecné charakteristice výslechu, na který lze nahlížet nejen jako na kriminalistickou metodu, ale taktéž jako na procesní úkon či z pohledu psychologie jako na interakci mezi účastníky výslechu. V druhé kapitole je poté vysvětleno, kdo je chápán pod pojmem zranitelná osoba a je definováno dítě z pohledu různých právních předpisů a mezinárodních smluv. Třetí kapitola se již zabývá konkrétními zvláštnosti výslechu dětí a tomu, že ne vždy bylo dítě vnímáno jako způsobilé podat věrohodnou výpověď.

V práci byla zdůrazněna skutečnost, že věk osoby hraje významnou roli pro provedení výslechu. V tomto ohledu je velmi důležitá pečlivá příprava a zohlednění mentální úrovně dítěte a jeho schopností. Je nutné si v této souvislosti dát pozor i na faktor zvýšené sugestibility, která se vyskytuje u dětí a starších osob. Taktéž záleží na prostředí, ve kterém k realizaci výslechu dochází, zejména potom u zvlášť zranitelných osob. Práce měla poukázat na důležitost a nezastupitelnost existence speciálních výslechových místností, které osobě napomáhají k uvolnění a zklidnění, potažmo k lepšímu výkonu během výslechu. Obsahem práce je taktéž poukázání na negativní faktory, které mohou úspěšnost výslechu významně zkomplikovat a taktéž jsou uvedeny požadavky a zásady vztahující se na osobu vyslýchajícího.

Čtvrtá kapitola je věnována praktické části, kterou tvoří řízený rozhovor. Cílem rozhovoru bylo zjistit, zda se shodují informace obsažené v odborné

literatuře s reálnou realizací výslechu a taktéž doplnění některých záležitostí, které literatura ani jiné zdroje příliš nerozvádí. Lze konstatovat, že výsledkem bylo zjištění, že teoretické poznatky jsou v praxi hojně uplatňovány a dodržovány. Dále bylo potvrzeno, že demonstrační pomůcky, které se využívají zejména při výslechu s podezřením na sexuální zneužívání, jsou opravdu velmi efektivní a při výsleších jsou užívány téměř vždy. Pomáhají dítěti vyjádřit se či překonat blok a současně pro vyslýchajícího slouží jako prostředek k případnému doplnění poskytnutých informací či k představě o průběhu trestného činu. Potvrzena byla i skutečnost, že důkladnost přípravy tvoří jeden z nejzásadnějších předpokladů pro úspěšnost výslechu. V rámci rozhovoru bylo rozebráno taktéž téma účasti rodičů u výslechu. Teorie uvádí, že o jejich přítomnosti u výslechu rozhoduje vyslýchající – ukázalo se, že v praxi je vyslýchající převážně proti, neboť jejich účast může negativně ovlivnit průběh výslechu.

Závěrem lze konstatovat, že výslech dětí je velmi náročnou disciplínou, kterou nemůže vykonávat kdokoli. Dotyčná osoba musí nejen projít speciálním kurzem zaměřeným na výslechy dětí, ale musí rovněž disponovat i určitými osobnostními předpoklady a schopnostmi.

Věřím, že obsah a zpracování této bakalářské práce může být podkladem či stručným nastíněním problematiky pro začínající policisty, kteří by se chtěli výslechům dětí či jiných zranitelných osob začít věnovat, nebo pro osoby, které by z jakéhokoli důvodu měly zájem se o této oblasti něco dozvědět.

Seznam zkratek

LZPS = Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

OSPOD = Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SVM = Speciální výslechová místnost

TrŘ = Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*, v posledním znění

ÚPD = Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., *Úmluva o právech dítěte* v posledním znění

Ústava = Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, v posledním znění

Zákon o obětech TČ = Zákon č. 45/2013 Sb., *o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)* v posledním znění

ZSM = Zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)* v posledním znění

Seznam použité literatury

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. uprav. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.

DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk MATĚJČEK a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, 245 s. ISBN 80-7169-192-5.

CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 532 s. ISBN 80-86898-36-9.

KALVODOVÁ, V., M. FRYŠTÁK a J. PROVAZNÍK. *Trestní právo (stále) v pohybu: Pocta Vladimíru Kratochvílovi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita: Munipress, 2018, 561 s. ISBN 978-80-210-8921-1.

KONRÁD, Z., V. PORADA, J. STRAUS a J. SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, 417 s. ISBN 978-80-7380-859-4.

KONRÁD, Zdeněk, Miroslav NĚMEC a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2008, 95 s. ISBN 978-80-7251-294-2.

KUBÍKOVÁ, Iveta. *Výsluch ako kriminalistická metóda*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002, 99 s. ISBN 80-8054-268-6.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013, 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Plzeň: Abook, 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

NĚMEC, Miroslav a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium I. díl*. 1. vyd. Praha: Abook, 2018, 491 s. ISBN 978-80-906974-1-6.

NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. 1. vyd. Praha, 2003, 136 s. ISBN 80-7251-141-6.

PORADA, Viktor a kolektiv. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktual. a rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, 1205 s. ISBN 978-80-7380-741-2.

PROCHÁZKOVÁ, Jana a Alena KOLÁŘOVÁ. *Metodika používání demonstračních pomůcek při výslechu dětských obětí – pracovní sešit*. Praha: Tiskárna MV s.p.o., 2015, 28 s.

PROTIVINSKÝ, Miroslav a Vladimír PRERAD. *Taktika výslechu obviněného a svědka v přípravném řízení*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, 146 s.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3.

STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6.

STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 173 s. ISBN 978-80-7380-367-4.

STRAUS, Jiří, Miroslav NĚMEC a kolektiv. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.

Články

KACAFÍRKOVÁ, Marcela. Věrohodnost výpovědí nedospělých a mladistvých osob v trestním řízení. *Trestní právo*. 2002, roč. 7, č. 10, s. 20-22.

VARENINOVÁ, Sandra. Zvláštnosti výslechu dětského svědka v přípravném řízení trestním. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2018, roč. 15, č. 6, s. 42-45. ISSN 1214-3758.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky* v posledním znění

Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

Zákon č. 45/2013 Sb., *o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)* v posledním znění

Zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)* v posledním znění

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., *Evropská úmluva o výkonu práv dítěte* v posledním znění

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., *Úmluva o právech dítěte* v posledním znění

Internetové zdroje

Specifické programy prevence kriminality: Speciální výslechové místnosti. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

Speciální výslechové místnosti. *Prevence se musí vyplatit: Dobrá praxe* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/specialni-vyslechove-mistnosti/>

TYMOFEYEVA, Alla. Zranitelné osoby v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Jurisprudence: Časopis Právnické fakulty Univerzity Karlovy* [online]. 2019, roč. 2019, č. 5, str. 11–17. [cit. 31.10.2021]. ISSN 1802-3843. Dostupné také z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/zranitelne-osoby-v-judikature-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava.m-397.html>